

သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ

Famous People in History

ခေါင်းဆောင်ကြီးများနှင့်အောင်နိုင်သူများ

တီထွင်ဖန်တီးသူများ

ဘဝတွင်
ထူးချွန်အောင်မြင်သူများ

သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့်
နက္ခတ္တဗေဒပညာရှင်များ

သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ

FAMOUS PEOPLE IN HISTORY

သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ

Famous People in History (Burmese edition)

Drum Publication Group

P.O Box 66

Kanchanaburi 71000

Thailand

drum@drumpublications.org

www.drumpublications.org

April 2008

မာတိကာ

နိဒါန်း

vii

ခေါင်းဆောင်ကြီးများနှင့်အောင်နိုင်သူများ

အန်ဝါအေးလ်စဒက်	၂ - ၃
အီဂျစ်ငြိမ်းချမ်းရေးဖခင်ကြီး	
ဟိရိုဟိတို	၄ - ၅
ဂျပန်ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းကြီး	
မော်စီတုံး	၆ - ၇
တရုတ်နိုင်ငံ၏အုပ်စိုးမင်းကြီး	
ဦးသန့်	၈ - ၉
ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီး	
အရှိုခါ	၁၀ - ၁၁
ဧကရာဇ်ဘုရင်နှင့်ဖြောင့်မတ်သောဘဝလမ်းကြောင်း	
ခလီယိုပတ်ထရာ	၁၂ - ၁၃
အီဂျစ်ဘုရင်မ	
ဖီဒယ်(လ်) ခါစထို	၁၄ - ၁၅
ခယူးဘားနိုင်ငံအားပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးသူ	
ဂျူးလီယက်ဆီဇာ	၁၆ - ၁၇
ရောမစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့်ပြည်ချစ်ခေါင်းဆောင်ကြီး	
နယ်လစင်မင်ဒဲလာ	၁၈ - ၁၉
အခွင့်အရေးအတွက်လှုပ်ရှားသူ	

ချာလီမက်နေ	၂၀ - ၂၁
ဥရောပ၏ဖခင်ကြီး	
အဲလစ်စဘက် ၁	၂၂ - ၂၃
ဥာဏ်ထက်မြက်ပြီးရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသောဘုရင်မ	

တီထွင်ဖန်တီးသူများ

အိုင်အမ်ပိုင်	၂၆ - ၂၇
ဧရာမဗိသုကာပညာရှင်	
ချားလ် ဒစ်ကမ်	၂၈ - ၂၉
ဘဝပြောင်းလဲမှုဖြစ်စေသောစာရေးဆရာကြီး	
ဖပ်ဘလို ပီကာဆို	၃၀ - ၃၁
စူးစမ်းရှာဖွေခြင်းနှင့်အနုပညာရှင်	
ဝီလျံခေါက်ဘစ်	၃၂ - ၃၃
ဂျတ်(စ်) (Jazz) တေးဂီတဘုရင်	
ဂုမ်းဂမ်း အမာဒက်(စ်) မိုဇပ်	၃၄ - ၃၅
တေးဂီတနှင့်ပြည့်စုံသောဘဝ	
ဖရန်စစ္စကိုဒီကိုယာ	၃၆ - ၃၇
ဘုရင်နှင့်တိုင်းသူပြည်သားများ၏ပန်းချီဆရာ	
မတ်ထွင်း	၃၈ - ၃၉
စာရေးဆရာကြီးနှင့်မစွပ်မြစ်ဝေလယမ်	
ဆိုကရေးတီး	၄၀ - ၄၁
လူသားများစဉ်းစားတတ်ရန်သင်ကြားပို့ချပေးခြင်း	

ရှိတ်စပီးယား ၄၂ - ၄၃
မဟောင်းနှမ်းနိုင်သောဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများ

ဘဝတွင်ထူးချွန်အောင်မြင်သူများ

အန်းဖရန့် ၄၆ - ၄၇
အန်းဖရန့်ရဲ့ဒိုင်ယာရီ

ဟယ်လင်ကဲလား ၄၈ - ၄၉
ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသောအာဂမိန်းမ

မာတင်လူသာကင်း ၅၀ - ၅၁
ပြည်သူ့အခွင့်အရေးအတွက်လှုပ်ရှားသည့်ခေါင်းဆောင်

ပီလီ ၅၂ - ၅၃
ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသောဘောလုံးသမား

တန်စင်နော်ဂေး ၅၄ - ၅၅
ကမ္ဘာ့အမြင့်ဆုံးတောင်ထိပ်ပေါ်ဖဝါးချနိုင်ခဲ့သူ

ဖရက်ဒီနန် မဂယ်လန် ၅၆ - ၅၇
ကမ္ဘာ့အနံ့ခြေဆန့်ခဲ့သူ

မဟတ္တမဂန္ဒီ ၅၈ - ၅၉
ဆားနှင့်အင်ပါယာ

မာသာထရီစာ ၆၀ - ၆၁
ဆင်းရဲသားနှင့်သေလုမျောပါးဖြစ်နေသူများ၏မိခင်ကြီး

ဆိုင်မွန်ဘိုလီဗတ် ၆၂ - ၆၃
နိုင်ငံများ၏သူရဲကောင်း

သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့်နက္ခတ္တဗေဒပညာရှင်များ

အဲလ်ဘက်အိုင်းစတိုင်း ၆၆ - ၆၇

ဥာဏ်ထက်လွန်းသောအတွေးအခေါ်ပညာရှင်

အဲလီဇဘက်ဘလက်ဝဲလ် ၆၈ - ၆၉

ပထမဦးဆုံးအမျိုးသမီးဆရာဝန်မ

ဂျိမ်းဂွတ်ဒေါ်(လ်) ၇၀ - ၇၁

ချင်ပါဇီမျောက်နှင့်အတူနေသောအမျိုးသမီး

မာရီကျူရီ ၇၂ - ၇၃

ပြင်သစ်အမျိုးသမီးသိပ္ပံပညာရှင်

ဆာအိုင်စက်နယူတန် ၇၄ - ၇၅

ပန်းသီးတစ်လုံး၊ အတွေးအခေါ်တစ်ခု

ချားလ်ဒါဝင် ၇၆ - ၇၇

သီအိုရီနှင့်ပြောင်းလဲမှု

ဂယ်လီလေအိုဂယ်လီလေ ၇၈ - ၇၉

အာကာသအကြောင်းလေ့လာဆည်းပူးခဲ့သူ

လူဝစ်ဖတ်စထရယ် ၈၀ - ၈၁

ရောဂါပိုးကိုအောင်နိုင်သောသူ

နီကိုးလပ် ခိုဗာနီခပ်(စ်) ၈၂ - ၈၃

မိုးကောင်းကင်ကိုလေ့လာသူ

နိဒါန်း

စာဖတ်ပရိသတ်များသည် နာမည်ကျော်ကြားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုဖတ်ချင်သည်ဟု တောင်းဆိုထားသည့်အတိုင်း **Drum Publication Group** မှ ဤစာအုပ်ကိုပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် အရေးပါသောခေါင်းဆောင်ကြီးနှင့်အောင်နိုင်သူများ၊ တီထွင်ဖန်တီးသူများ၊ သိပ္ပံပညာရှင်နှင့်နက္ခတ္တဗေဒပညာရှင်များနှင့် ဘဝတွင်ထူးချွန်အောင်မြင်သူများဖြစ်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအကြောင်းပါဝင်ပါသည်။ **Drum Publication Group** မှနာမည်ကျော်ကြားသောပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ၃၈ ယောက်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို စုဆောင်းရရှိခဲ့ပါသည်။

Drum Publication Group မှ စုဆောင်းရရှိသောနာမည်ကျော်ကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏အကြောင်းကို အစမှအဆုံးအထိအသေးစိတ်အချက်အလက်များမဖော်ပြထားပေ။ ၎င်းမှာ ထိုသူများ၏ ကိုယ်ရေးရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်နှင့် ထိုသူတို့၏ဘဝတွင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သောအရာများကို တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်ကို လူငယ်လူရွယ်များဖတ်ရှုလေ့လာရန်အတွက် အကျိုးရှိမည်ဟုမျှော်လင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဆရာ၊ ဆရာမများအတွက်လည်း ကျောင်းသူကျောင်းသားများအား စာသင်ကြားပို့ချရာ၌ သင်ရိုးအထောက်အကူပြုစာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ်ဖြစ်စေ၊ ကျောင်းသူကျောင်းသားများအား ဤအရေးပါသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအကြောင်းကို သာဓကပေးရာတွင်အသုံးပြုနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်ပါသည်။

စာဖတ်ပရိသတ်များ ဤစာအုပ်မှ ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံအသစ်များ တိုးပွားရယူနိုင်ရန် **Drum Publication Group** မှဆန္ဒပြုလိုက်ပါသည်။

အီဂျစ်ငြိမ်းချမ်းရေးဖခင်ကြီး

မိုဟာမက်အန်ဝါအေးလ်စဒက်
(Muhammad Anwar el-Sadat)

မိုဟာမက်အန်ဝါအေးလ်စဒက် (Muhammad Anwar el-Sadat) သည် ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် အီဂျစ်နိုင်ငံ၌ မွေးဖွားခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီအစိုးရ ခေတ်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး တူရကီဘုရင် (Sultan) အုပ်ချုပ် သည့်ကာလဖြစ်သည်။ သို့သော် တနေ့တွင် စဒက်သည် အီဂျစ်နိုင်ငံသမ္မတဖြစ်မလာပါဟု တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မပြောနိုင်ချေ။

စဒက်သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကာလတွင် စစ်တပ်ထဲ၌ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အီဂျစ်နိုင်ငံသားများ၏ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်ကို ဖျက်ဆီးဖြိုခွင်းရန်နှင့်ကိုလိုနီများအား နိုင်ငံမှမောင်းထုတ်ပစ်ရန်ရည်ရွယ် ချက်ရှိသည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင်ဝင်ရောက်ပူးပေါင်းသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းကို ဂါးမေးလ်အပ်ဒဲလ် နာစင် (Gamal Abdel Nasser) ကဦးစီးခဲ့သည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် နာစင်အဖွဲ့အောင်မြင်သောကြောင့် အီဂျစ်နိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည်။ နာစင်သည် အီဂျစ်သမ္မတဖြစ်လာပြီး စဒက်သည် အုပ်ချုပ်မှုသက်တမ်းနှစ်ကြိမ် အတွင်း ဒု-သမ္မတအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်၌ နာစင်ကွယ်လွန်သွားသည့်အချိန်တွင် စဒက်သည် အီဂျစ်သမ္မတဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် အစ္စရေးလ်နိုင်ငံနှင့်တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့စဉ် အီဂျစ်နိုင်ငံနှင့်အစ္စရေးလ်နိုင်ငံကြားတွင်ရှိသော အီဂျစ် နယ်မြေသည် အစ္စရေးလ်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ ထိုနောက်ပိုင်း ယင်းတို့နှစ်နိုင်ငံသည် ရန်သူရန်ဘက်

များဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ စဒက်သည် ထိုနယ်မြေကို အစွဲရေးလ်အုပ်ချုပ်မှု လက်အောက်မှ ပြန်လည်ရယူနိုင်ရန် အီဂျစ်စစ်တပ်ကို ခြောက်နှစ်အတွင်း အစွဲရေးလ်နှင့် စစ်တိုက်ရန်အမိန့်ပေးလိုက်သည်။ အစွဲရေးလ်အသစ်တဖန်အနိုင်ရရှိ သွားပြန်သည်။ သို့သော် စဒက်၏လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် အီဂျစ်နိုင်ငံနှင့်အခြား အာရပ်နိုင်ငံများတွင် သူ၏နာမည်ကျော်ကြားလာခဲ့သည်။

စစ်ပွဲပြီးဆုံးသည့်နောက်ပိုင်းလေးနှစ်အကြာတွင် စဒက်သည် အီစရေးလ်နိုင်ငံနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ စဒက်သည် သူ၏ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်ကို ဝေမျှရန် အီစရေးလ်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်၍ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးသည်။။ ထို့နောက် စဒက်သည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ အစွဲရေးလ်ဝန်ကြီးချုပ် မိနာချမ်း ဘီကင်း (Menachem Begin) နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သူတို့၏ အပတ်တကုပ်ကြိုးစားမှုကြောင့် စဒက်နှင့် ဘီကင်းနှစ်ဦးစလုံးသည် ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် နိုဘယ်လ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုကိုရရှိခဲ့သည်။

နောက်တစ်နှစ်တွင် အီဂျစ်နှင့်အစွဲရေးလ်နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံသည် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူလက်မှတ်စာချုပ်ကို ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ၎င်းမှာ အီစရေးလ်နိုင်ငံသည် ပထမဦးဆုံးအာရပ်နိုင်ငံနှင့်စာချုပ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ စဒက်၏လှုပ်ရှားမှုများကို ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးက သြဘာပေးကြသည်။ သို့သော် အီဂျစ်လူမျိုးအများစုနှင့် အခြားအာရပ်နိုင်ငံများက ဤသဘောတူစာချုပ်ကိုကန့်ကွက်ကြသည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်၌ ဘာသာရေးအစွန်းရောက်သူများက စဒက်ကို စစ်ရေးပြအခမ်းအနား အတောအတွင်းသတ်ပစ်လိုက်သည်။

ဂျပန်ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းကြီး

မိချိုနိုမိယာ ဟိရိုဟိတို (Michinomiya Hirohito)

မိချိုနိုမိယာ ဟိရိုဟိတို (Michinomiya Hirohito)သည် ဂျပန်ပြည်၏ရှေးခေတ် ဧကရာဇ်မင်းကြီး နောက်ဆုံးတစ်ပါးဖြစ်သည်။ သူသည် ၁၉၀၁ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်ပြီး ပထမဦးဆုံးနိုင်ငံရပ်ခြားသို့ခရီးသွားလာ လှည့်ပတ် သောအိမ်ရှေ့မင်းသားတစ်ပါးဖြစ်သည်။

ဟိရိုဟိတိုသည် သူ၏ဖခင်ကွယ်လွန်သွားပြီးသည့်နောက် ဒီဇင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ ၁၉၂၆ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းကြီးတစ်ပါးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဂျပန်စစ်တပ်ကဂျပန်အစိုးရကိုအုပ်ချုပ်ပြီး ဂျပန်ပြည်ကို အာရှစစ်ပွဲကြီးအတွင်းသို့ ဆွဲသွင်းမည့်ကာလဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဂျပန်စစ်တပ်များ ပစိဖိတ်ကို ကျော်ဖြတ်ပြီးဟာဝိုင်ရီ (Hawaii) နှင့်ဖိလစ်ပိုင်နယ်မြေများကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သောကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးအတွင်းသို့ဝင်ရောက်လာခဲ့ရသည်။ သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်သူများက ဧကရာဇ်ဘုရင်သည် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အမှန်တကယ်တိုက်ပွဲဆင်နွှဲချင်သည်လော သို့မဟုတ် ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ကြီးခေါင်းဆောင်များအား တားမြစ်ခဲ့၍မရခဲ့လေသည်လောဟု သဘောတူလက်ခံနိုင်၍မရဘဲရှိနေသေးသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်၌ ဂျပန်ပြည်ကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ရလုဆဲဆဲတွင် ဟိရိုဟိတိုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးကိုရပ် တန့်ပစ်ရန်လိုလားတောင့်တခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်

၁၉၄၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၅ ရက်တွင် ဟိရိုဟိတိုသည် သူ၏ တိုင်းပြည်လက်နက်ချ အညံ့ခံလိုက်ပြီဟု ရေဒီယိုတွင်ထုတ်ပြန်ကြေငြာလိုက်သည်။ ၎င်းမှာ ဂျပန်တိုင်းသူ ပြည်သားများသည် သူတို့၏ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းကြီးအသံကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ကြားခဲ့ရသည်။

စစ်ပွဲကြီးပြီးဆုံးသည့်နောက်ပိုင်း ဟိရိုဟိတိုသည် ဂျပန်နိုင်ငံအတွင်းပြောင်းလဲမှု များ စွာလုပ်ခဲ့သည်။ ရှေးခေတ်ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းကြီးများက သူတို့သည် ဘုရား အမျိုး အနွယ်မှဆင်းသက်လာသည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ ဟိရိုဟိတိုသည် ဤဆိုရိုးစကားကိုပယ်ဖျက်ပစ်လိုက်ပြီဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဟောင်းများသည် ဧကရာဇ်မင်းကြီးကိုဩဇာအာဏာအထွတ်အထိပ် ပေး သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များ ကတိုင်းသူပြည်သားများထံသို့ ဩဇာ အာဏာ ပေးထားသည်။

ဧကရာဇ်ဘုရင်သည် တိုင်းသူပြည်သားများရွှေ့မျက်မှောက်သို့ထွက်လာပြီး သတင်းလောကကိုခါတ်ပုံရိုက်ရန်နှင့် သူနှင့်သူ၏မိသားစုဆွေမျိုးများ အကြောင်း ကိုရေးသား ရန်ခွင့်ပြုလိုက်သည်။ ဧကရာဇ်ဘုရင်သည် ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် အိမ်ရှေ့ မင်းသားအခါဟိတို (Akihito) အားသာမန်ပြည်သူနှင့်ကြင်ရာတော်ဆက်ခံရန် သဘောတူ ခွင့်ပြုလိုက်သည်။ ၎င်းမှာ ဂျပန်မိရိုးဖလာဓလေ့ထုံးစံကိုလုံးဝဆန့် ကျင်သည်။ ဟိရိုဟိတိုသည် ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်ရှိသည့် တိုင်းပြည် များနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးဆက်ဆံမှုများတည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက်ကိုလည်း ကူညီပံ့ပိုးပေးသည်။

ဟိရိုဟိတိုအသက်ကြီးရင့်လာသည်နှင့်အမျှ ကျန်းမာရေးချို့ယွင်းလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်သူသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၇ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သွား ခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ အုပ်စိုးမင်းကြီး

မော်စီတုံး (Mao Zedong)

မော်စီတုံး (Mao Zedong) သည် ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် ဟူနန် (Hunan) တရုတ်နိုင်ငံဗွီဖွားမြင်ခဲ့သည်။ မော်စီတုံး၏ဖခင်သည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောတောင်သူ လယ်သမားဖြစ်သော်လည်း ဆန်စပါးကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးလုပ်သော သူတစ်ဦးအဖြစ်ကြီးပွားချမ်းသာလာခဲ့သည်။ မော်စီတုံးကြီးပြင်းလာသည့် အချိန်တွင် ကန့်သတ်ထားသောပညာရေးသာရရှိသောကြောင့် သူသည်အသက် ၁၃ နှစ်အရွယ်တွင်ကျောင်းမှထွက်လိုက်ပြီး သူ့မိသားစု၏ လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင်ပြန်လည်ဝင်ရောက်ကူညီသည်။ ထို့နောက် သူသည် တရုတ်နှင့် အနောက်တိုင်းသား အတွေးအခေါ် ပညာရှင်ကြီးများထံမှအကြံအစည်အသစ်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသောကြောင့် မြို့လယ်ခေါင်သို့သွားပြီး ပညာဆက်လေ့လာသင်ယူရန် အိမ်ကထွက်ပြေးလာခဲ့သည်။

မော်စီတုံးသည် တရုတ်တော်လှန်ရေး (၁၉၁၁ - ၁၂ ခုနှစ်) ကာလတွင် စစ်တပ်ထဲ၌ အချိန်တိုဝင်ရောက်အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်။ ဤတော်လှန်ရေးသည် မင်ချူမင်းမျိုးမင်းနွယ်အုပ်ချုပ်ရေးကိုဖြိုခွဲပစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံအား ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ အဖြစ်သို့ပြောင်းလဲပစ်လိုက်သည်။ ထိုနောက်ပိုင်းတွင် တရုတ်ပြည်ကိုအုပ်ချုပ်လိုသော လူမျိုးစုအဖွဲ့များအချင်းချင်းအကြား တိုက်ခိုက်ပွဲများဖြစ်ကြသည်။ ထိုကာလကို တစ်ပိုလ်တစ်မင်းအုပ်ချုပ်သော ကာလ (Warlord period) ဟုသိရှိကြသည်။

စစ်ပွဲပြီးဆုံးသည့်နောက်ပိုင်း မော်စီတုံးသည် ကျောင်းပြန်တက်ပြီး သူ၏ပညာရေးကို ပီကင်းတက္ကသိုလ်တွင် အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ သူသည်ကျောင်းနေစဉ် စာကြည့်တိုက်တွင်ဝင်ရောက်အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်၌ သူသည် ၁၉၁၉ ခုနှစ် မေ ၄ ရက်လှုပ်ရှားမှုတွင်ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤကာလ အတောအတွင်း၌ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကွန်မြူနစ်စနစ်အဖြစ်သို့ပြောင်းလဲသွားသည့် အချိန်ဖြစ်သည်။ ကွန်မြူနစ်ဝါဒတွင် ပစ္စည်းဥစ္စာဓနကိုနိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် လူ့အသိုင်းအဝန်းကပိုင်ဆိုင်ပြီး တိုင်းသူပြည်သားများအားလုံးသည် ဥစ္စာဓနရှယ်ယာ တွင်ပိုင်ဆိုင်မှုရှိသည်။

မော်စီတုံးသည် ၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (Chinese Communist Party CCP) ကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ သူသည် ကွန်မြူနစ် တော်လှန်ရေးကို ကျေးလက်ဒေသတွင်နေသောတောင်ယာလယ်သမားလုပ်သားများကြားတွင်စတင်လုပ်ဆောင်သည်။ CCP သည် တရုတ်အမျိုးသားရေးဝါဒီပါတီ (The Nationalist Party) မှခွဲထွက်သောပါတီဖြစ်သည်။ တရုတ်အမျိုးသားရေးဝါဒီပါတီ၏ အယူအဆမှာ တရုတ်လူမျိုးများသည် သူတို့၏ရှေ့ရေး အနာဂတ်ကို ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော်သူတို့သည် ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင်သည်။ မော်စီတုံး၏တပ်နီတော်သည် အမျိုးသားရေးဝါဒီပါတီနှင့် စတင်တိုက်ခိုက်ပြီး ၁၉၂၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် သူသည်အင်အားစုဆောင်းလာနိုင်သည်။

နောက်ဆုံး၌ မော်စီတုံးသည် တရုတ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် အုပ်ချုပ်ကြီးကြပ်ပြီး သူသည် တရုတ်ပြည်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသဘာပတိဖြစ်လာခဲ့သည်။ မော်စီတုံး၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောတိုင်းသူပြည်သားများ၏ဘဝတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးသလို သူ၏အုပ်ချုပ်မှုအားပြန်လည် ပြုပြင်ရေးနှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကိုစဉ်မတ်မတ်ပြုလုပ်သည့်အချိန်တွင် သေကြေပျက်စီးဒုက္ခရောက်သော ပြည်သူလူထုအများအပြားလည်းရှိသည်။ မော်စီတုံးသည် ၁၉၇၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်သွားခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီး

ဦးသန့် (U Thant)

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်သူသည် ဘက်မလိုက်သောသူဖြစ်ရမည်။ ၎င်းမှာ တရားမျှတမှုနှင့်အဖက်ဖက်တွင် မပါဝင်သောသူဖြစ်ရမည်။ ဦးသန့်သည် အမှန်စင်စစ်ငြိမ်းချမ်းရေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်သည်။ ဦးသန့်သည် ၁၉၆၁ နှင့် ၁၉၇၁ ခုနှစ် ကာလ၌ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်ခဲ့စဉ် စစ်ပွဲဖြစ်နေသော နိုင်ငံများကြားတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ပေးခဲ့သည့် တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ဦးသန့်သည် ၁၉၀၉ ခုနှစ်၌ မြန်မာပြည်တွင်မွေးဖွားခဲ့သည်။ သူသည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် ပညာပြီးဆုံးခဲ့သည်။ ဤနေရာ၌ ဦးသန့်သည် သခင်နုနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းသခင်နုကိုဦးနုဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ ဦးနုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးပြီးဆုံးသည့်အချိန်တွင် မြန်မာပြည်၌ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဦးနုသည် ဦးသန့်၏အရည်အချင်းကိုအသိအမှတ်ပြုသောကြောင့် ဦးသန့်အား အစိုးရပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူတစ်ဦး အဖြစ်ရာထူးခန့်အပ်လိုက်သည်။ နောက်ပိုင်း ဦးသန့်ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂသို့ မြန်မာပြည်ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် တာဝန်ခန့်အပ်လိုက်သည့်အချိန်တွင် ဦးသန့်သည် သံတမန်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် ဦးသန့်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂသို့ အမြဲတမ်းမြန်မာပြည်

ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်လာပြီး နောက်ပိုင်း သူသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအစည်းအရုံးတွင် ဒု - ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

၁၉၆၁ ခုနှစ်၌ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂခါင်းဆောင်၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးကွယ်လွန်သွားသည့်အချိန်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့်ဆိုဗီယက်နိုင်ငံတို့က အဖွဲ့အစည်း ခေါင်းဆောင်ရွေးကောက်တင်မြောက်သည့်အပေါ် သဘောတူညီမှုမရခဲ့ပေ။ သို့သော် သူတို့သည် အထူးရွေးချယ်ထားခြင်းမရှိ၍ ဦးသန့်အား ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် အတည်ပြုခန့်အပ်လိုက်သည်။

ဦးသန့်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံး ငြိမ်းချမ်းမှုအရေးကိုလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ခယူးဘားနိုင်ငံမှ ဆိုဗီယက်လက်နက်ဒုံးပျံပစ္စည်းများ (Soviet Missiles) ရွှေ့ပြောင်းရေးကို ကူညီပံ့ပိုးခဲ့သည်။ ထို့အတူ ခေါ်ဂိုနိုင်ငံ (Congo) ၏ပြည်တွင်းစစ်ကိုလည်း ရပ်ဆိုင်းပစ်နိုင်ခဲ့သည်။ မြေထဲပင်လယ် (Mediterranean Sea) ဘက်တွင်ရှိသော ဆိုက်ပရပ် (Cyprus) တွင်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ကိုတည်ဆောက်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံများ စစ်ပွဲသို့ဝင်ရောက်ခဲ့သည့် အချိန်တွင် ဦးသန့်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ လေယာဉ်နှင့်ပျံသွားပြီး နှစ်နိုင်ငံကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးတွေ့ဆုံစေ့စပ်ပွဲကိုလည်းထောက်ပံ့ကူညီခဲ့သည်။

ဧကရာဇ်ဘုရင်နှင့်ဖြောင့်မတ်သော ဘဝလမ်းကြောင်း

အာရှိုခါ (Ashoka)

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၂၀၀ ကျော်တွင် ဧကရာဇ်ဘုရင်အာရှိုခါ (Ashoka) သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံကို အုပ်စိုးသောသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ရှေးခေတ်အုပ်စိုးသူများကဲ့သို့ အာရှိုခါသည် တိုင်းတပါးနယ်မြေများကို တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် သူ၏ နိုင်ငံနှင့် အင်ပါယာပိုင်နက်များကိုတိုးချဲ့ခဲ့သော်လည်း အာရှိုခါအုပ်ချုပ်ရေးမှာ အခြားအုပ်ချုပ်သူများနှင့်မတူပေ။ အကြောင်းမှာ သူသည် စစ်ပွဲတိုက်ခိုက်မှုများကို ရုတ်တရက်ကျောခိုင်းရပ်တန့်လိုက်ပြီး ဗုဒ္ဓဝါဒယုံကြည်ချက်ရှိသည့်အတိုင်း အဓမ္မအကြမ်းဖက်မှုမရှိသောအုပ်ချုပ်ပုံနှင့် တိုင်းပြည်ကိုစတင်အုပ်ချုပ်လာခဲ့သည်။

အာရှိုခါသည် စစ်တိုက်သွားရာ၌ စစ်တပ်ကိုဦးစီးသည့်အချိန်တွင် တိုက်ပွဲ၌ ထိတ်လန့် ဖွယ်ရာများကိုမြင်တွေ့ရ သောကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုရိုးစကားရှိခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း၌ အခြားတိုင်းတပါးပြည်များကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မည့်အစား သူသည်လူမှုရေးအလုပ်များကို အကျိုးဆောင်ပြီးပံ့ပိုး ကူညီမည်ဟု ပြတ်သားစွာသံန္နိဋ္ဌိန်ချခဲ့သည်။ အာရှိုခါက ဤလုပ်ရပ်ကို “ဓမ္မနှင့်အောင်မြင်ခြင်း”ဟုခေါ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဓမ္မ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ “ဖြောင့်မတ်သောဘဝလမ်းကြောင်း” နှင့် “အားလုံးသည်အမှန်တရား”ဟုဖြစ်သည်။ ၎င်း၌ ရိုးသားဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ အမှန်တရား၊ ထောက်ထားစာနာမှုများပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် သနားကြင်နာမှု၊ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲမှုနှင့်အတွေး အခေါ်မြင့်မားကျယ်ပြန့်မှုစသည်များပါဝင်ပါသည်။

ကေရာဇ်မင်းကြီးသည် သူကိုယ်တိုင်ကျေးလက်ဒေသများဆီသို့ တိုင်းခန်းလှည့်လည်ပြီး တိုင်းသူပြည်သားများ အားဓမ္မတရားဟောပြောလေ့ရှိသည်။ အရှိခါသည် ဓမ္မခေါင်းဆောင်များရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး တိုင်းသူပြည်သားများ ခံစား နေရသောဝေဒနာများသက်သာလာအောင် လုပ်ဆောင်ကူညီစောင့်ရှောက်ပေးသည်။ ထိုဓမ္မခေါင်းဆောင်များကိုလည်း ဘာသာရေးအသိုင်းအဝန်းတွင်နေထိုင်သော အမျိုးသမီးနှင့် တိုင်းသူပြည်သားများ၏ အထူးလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် တာဝန်အသီးသီးခန့်အပ်ထားပေးသည်။

အရှိခါသည် တိရစ္ဆာန်များအားအကြမ်းဖက်ခိုင်းစေမှုကိုကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် တိုင်းသူပြည်သားများနှင့် တိရစ္ဆာန်များအတွက်ဆေးရုံများဆောက်လုပ်ရေး စသည့်တရားဥပဒေများကိုပြဌာန်းလိုက်သည်။ သူသည် တိုင်းသူပြည်သားများ၏ စားဝတ်နေထိုင်ရေးဖူလုံပြီးတိုးတက်ကောင်းမွန်လာရန် ဆောက်လုပ်ရေးစီမံကိန်းများကို စတင်ပြုလုပ်သည်။ သစ်ပင်များကို လမ်းဘေးတွင်စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ရေတွင်းနှင့်စိမ့်စမ်းရေများကိုတူးဖော်ခြင်းနှင့် တည်းခိုအိမ်များဆောက်လုပ်ခြင်း စသည်တို့ကိုပြုလုပ်ပေးသည်။

တစ်ခုတည်းသော အရှိခါ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ တိုင်းသူပြည်သားအားလုံးက သူ့ကိုတိုင်းပြည်အားဓမ္မတရားနှင့် အုပ်ချုပ်သည့်ကေရာဇ်မင်းတပါးဟု အသိအမှတ်ပြုစေချင်သည်။ အရှိခါသည် သူ၏အတွေးအခေါ်များဆက် လက်ရှင်သန်တည်မြဲနိုင်ရန် အများပြည်သူများနေထိုင်သည့်နေရာတွင် သူ၏သွန်သင်ချက်များကို ကျောက်ဆောင်များနှင့်ကျောက်တိုင်များ (အုတ်တိုင်) ပေါ်တွင် ကမ္မည်းစာတမ်းများကို ရေးထိုးထားခဲ့သည်။ ဤကမ္မည်းစာတမ်းများကို ကျောက်စာနှင့်အုတ်စာများဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ နာမည်ကြီးသောကျောက်တိုင်မှာ စာနမြို့ (Sarnath) တွင်ရှိသောခြင်္သေ့ကျောက်တိုင်သည် ယနေ့ထိတိုင် အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ သင်္ကေတမှတ်တမ်းတင် တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

အီဂျစ်ဘုရင်မ

ခလီယိုပတ်ထရာ (Cleopatra)

ဘုရင်မ ခလီယိုပတ်ထရာ (Cleopatra) သည် ဘာသာစကား ၉ မျိုးပြော တတ်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူမသည်သင်္ချာပညာရှင်တစ်ဦးလည်းဖြစ်ပြီးကုန် သွယ်စီးပွားရေးအရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းတွင် ဦးနှောက်အလွန်ကောင်းသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ဘုရင်မသည် အာဏာတည်မြဲရန်အတွက် သူမ၏အသိဉာဏ်ပညာ နှင့် သူမ၏အလှအပနှင့်ခုစလုံးကို တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ယနေ့ အထိ ဘုရင်မခလီယိုပတ်ထရာ ၇ ယောက်မြောက်သည် သမိုင်းတွင် နာမည်ကျော်ကြားသော အတွေးအခေါ်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။

ခလီယိုပတ်ထရာသည် ၁၂ ပါးမြောက်ဘုရင်ဖီထိုးမီ (King Ptolemy XII) ၏ သမီးတော်အလတ်ဖြစ်သည်။ BC ၅၁ ခုနှစ်တွင် ခလီယိုပတ်ထရာ၏ ဖခမည်း တော် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ပြီးသည့်နောက် အသက် ၁၈ နှစ် အရွယ်ရှိသော သူမသည် သူမ၏မောင်တော် ဖီထိုးမီ ၁၃ ယောက်တစ်ယောက်နှင့်ပူးတွဲ၍ အီဂျစ် နိုင်ငံကိုအုပ်စိုးရမည်ဖြစ်သည်။ နှစ်အနည်းငယ်တွင် သူမ၏မောင်တော်ကို ထောက်ခံအားပေးသောသူများက ခလီယိုပတ်ထရာအား အာဏာမှအတင်း အခမ္မထုတ်ပယ်လိုက်သည်။ ထိုနောက်ပိုင်းတွင် ဂျူးလိယက်ဆီဇာ (Julius Caesar) သည် ခလီယိုပတ်ထရာ အာဏာပြန်လည်ရယူနိုင်ရန်အတွက် ကူညီ ပံ့ပိုးပေးသည်။ မကြာမီအီဂျစ် နိုင်ငံတွင်စစ်ပွဲကြီးများစတင်ဖြစ်ပွားပြီး BC ၄၇ ခုနှစ် တွင် ဘုရင်မ၏မောင်တော် ဖီထိုးမီ ၁၃ ပါးတပါးနှင့် သူ၏ အပေါင်းအဖော်များ တိုက်ပွဲတွင်းကျဆုံးသွားခဲ့သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏တရားဥပဒေအရ ဘုရင်မသည် တစ်ဦးတည်း တိုင်းပြည်ကိုအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သူမသည် အသက် ၁၀ နှစ်အရွယ်ရှိသော သူမ၏မောင်တော် နောက်တစ်ဦးနှင့်ကြင်ရာဆက်ခံ၍ တိုင်းပြည်ကိုဆက်လက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ခလီယိုပတ်ထရာသည် ရောမပြည်သို့ပြန်သွားသည့်အခါ ဆီဇာနှင့်အတူတကွ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ပြီး သားယောက်ျားလေးတစ်ဦးဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ထိုသား ယောက်ျား လေးနာမည်ကို ဆီဇာရီယန် (Caesaron) ဟု အမည်မှည့်ပေး သည်။ သို့သော် BC ၄၄ ခုနှစ်တွင် ဆီဇာအသတ်ခံလိုက်ရသောကြောင့် ဘုရင်မ သည် သူမအားထောက်ခံအားပေးသောအင်အားကြီး သူတစ်ဦးဆုံးရှုံးသွားရ တော့သည်။ ထို့နောက်ဘုရင်မသည် အီဂျစ်နိုင်ငံသို့ပြန်လှည့်လာခဲ့သည်။ ဆီဇာ ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း အာဏာအကြီးအကဲခေါင်းဆောင် ၂ ဦးဖြစ်သော အော့ထာဝီယမ် (Octavian) နှင့် မတ် အန်တိုနီ (Mark Antony) တို့ကရော မပြည်ကို အုပ်ချုပ်သည်။ အန်တိုနီသည် ဖက်ရှာ (Persia) ကိုစစ်သွားတိုက်ရန် အလိုရှိသည့်အချိန်တွင် ခလီယိုပတ်ထရာအား သူနှင့်လာရောက်တွေ့ဆုံ ဆွေး နွေးရန် ဆင့်ခေါ်လိုက်သည်။

အန်တိုနီသည် ခလီယိုပတ်ထရာကိုလျှင်မြန်စွာ မေတ္တာသက်ဝင်ပြီး မဆိုင်းမတွ ဘုရင်မနှင့်ကြင်ရာတော်ဆက်ခံလိုက်သည်။ အန်တိုနီသည် အော့ထာဝီယမ်၏ နှမတော်နှင့်လည်းလက်ထပ်ထိမ်းမြားသည်။ ဤသတင်းကို ကြားရသောအခါ အလွန်ဒေါသထွက်သည့်အော့ထာဝီယမ်သည် အန်တိုနီကိုတိုက်ခိုက်ရန် စစ် ကြေငြာလိုက် ပြီး အဆုံးတွင် အော့ထာဝီယမ်အနိုင်ရသွားသည်။ အန်တိုနီသည် ခလီယိုပတ်ထရာ၏ လက်မောင်းပေါ်တွင် သေဆုံးသွားခဲ့သည်။

ခလီယိုပတ်ထရာသည် အန်တိုနီမရှိဘဲနှင့်ဆက်လက်အသက်မရှင်ချင်တော့ပေ။ ဘုရင်မတွင် Asp ခေါ်အဆိပ်ပြင်းသောမြွေတစ်မျိုး (ဤမြွေသည်အီဂျစ်နိုင်ငံနှင့် လေပြားနိုင်ငံကြားတွင်နေကြသည်) ရှိသည်ဟုဆိုရိုးစကားရှိခဲ့သည်။ ဘုရင်မ သည် ထိုမြွေကိုယူလာခိုင်းပြီး ၎င်းကသူမကိုပေါက်သတ်လိုက်သည်။ ထိုအချိန် တွင် ခလီယိုပတ်ထရာအသက် ၃၉ နှစ်သာရှိသေးသည်။ အီဂျစ်လူမျိုးများသည် ထိုမြွေသည်သင့်အားပေါက်သတ်လျှင် သင်သည် ထာဝရအသက်ရှင်မြဲမည်ဟု အယုံအကြည်ရှိကြသည်။ ခလီယိုပတ်ထရာသည် ထာဝရအသက်မရှင်မြဲခဲ့ သော်လည်း သူမ၏သမိုင်းသည် နှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော်ကြာရှင်သန်နေလျက် ဆဲပင်ဖြစ်သည်။

ခယူးဘားနိုင်ငံအားပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးသူ

ဖီဒယ်(လ်) ခါစထြို
(Fidel Castro)

စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဗိုလ်ဂျယ်ချီအို ဘတ်ထိစထါ (Fulgencio Batista)သည် ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ခယူးဘားနိုင်ငံ (Cuba) ရှိ ခရေးဘီးယားကျွန်းများကို အုပ်ချုပ်သည်။ သူ၏အုပ်ချုပ်မှုမှာရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပြီး အတင်းအဓမ္မအကြမ်းဖက်မှုများသောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူ အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများကြီးပွားလာသည့် အချိန်တွင် ခယူးဘားနိုင်ငံသားများသည်ဆင်းရဲနွမ်းပါးနေလျက်ရှိသည်။ ဖီဒယ်(လ်) ခါစထြို (Fidel Castro) သည် ဘတ်ထိစထါ၏အုပ်ချုပ်ရေးမှာ မတရားသောအုပ်ချုပ်မှုဖြစ်သည် ဟုယုံကြည်ထားသော ရှေ့နေပေါက်စတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ ခယူးဘားတွင်လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် သူသည် ဘတ်ထိစထါအစိုးရကို ဖြုတ်ချရန်အတွက် လက်နက်ကိုင်စစ်အင်အားများကို ဖွဲ့စည်းစုဆောင်းတော့သည်။

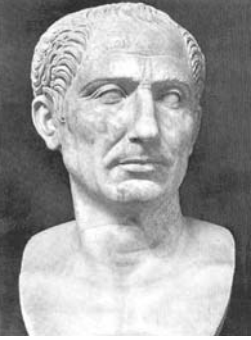
ခါစထြိုသည် လက်နက်ကျည်ဆံများကို ကိုယ်ပိုင်ပိုက်ဆံနှင့်ဝယ်ယူ၍ ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ဘတ်ထိစထါစစ်တပ်ကို စတင်ဆင်နွှဲတိုက်ခိုက်သည်။ သို့သော် ခါစထြိုစစ်တပ်မှာ မရှုမလှရှုံးသွားပြီး ထောင်ထဲသို့ ၂ နှစ်ကြာ အချုပ်ကျရောက်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းသူသည် ဘတ်ထိစထါအစိုးရကိုဖြုတ်ချမည့်နောက်အစီအစဉ်အသစ်တစ်ခု ဆွဲရန်အတွက်မက္ကစီကိုနိုင်ငံသို့ထွက်ခွာသွားသည်။ မကြာမှီ ခါစထြို နှင့် အခြားပုန်ကန်သူ အယောက် ၈၀ သည် ခယူးဘားနိုင်ငံသို့သွားပြီး တောင်ကြားတွင်ပုန်းအောင်း၍ ဘတ်ထိစထါစစ်တပ်ကို ပြောက်ကြားစစ်ဆင်၍ ထိုးနှက်တိုက်ခိုက်သည်။ နောက်ဆုံး၌ ဘတ်ထိစထါသည် ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ခယူးဘားနိုင်ငံမှ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားတော့သည်။

ခါစထိုသည် ခယူးဘားခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာပြီး ခယူးဘားပြည်သူများ၏ဘဝကို အဖက်ဖက်တွင်အုပ်ချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကွန်မြူနစ်အစိုးရစနစ်ကိုထူထောင်ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ မကြာမှီ ဘတ်ထိစထီအုပ်ချုပ်သည့်အချိန် ကကဲ့သို့ပင် တိုင်းသူပြည်သားများ၏ အခွင့်အရေးများစတင်ပျောက်ကွယ်သွားပြီး ခယူးဘား၏ ကုန်သွယ်စီးပွား ရေးသည်လည်းတိုးတက်ချမ်းသာလာမှုမရှိတော့ချေ။ ခယူးဘားလူမျိုးအများစုသည် အိမ်ယာမြေယာများစွန့်ပစ်ပြီး အခြားဒေသများသို့သွား၍ ကြိုးစားပမ်းစားအလုပ်ရှာယူရသည်။ သို့သော်ခါစထိုသည် ခယူးဘားပြည်သူပြည်သားများ၏ အကျိုးခံစားခွင့်မှုများ များလာအောင်နှင့်တိုးတက်လာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ရေးဌာနများမှာ အခမဲ့ဖြစ်ပြီး တိုင်းသူ ပြည်သားများအလုပ်ရရှိရန်အတွက် အာမခံချက်ရှိသည်။

ခယူးဘား၏အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံဖြစ်သော အမေရိကန်သမ္မတနိုင်ငံသည် ခါစထိုအစိုးရကိုပြင်းထန်စွာရှုံ့ချသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် ခါစထိုအစိုးရအားဖြုတ်ချနိုင်ရန်ကြိုးစားခဲ့သေးသည်။ ခယူးဘားနိုင်ငံ သည် ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နှင့်ဆိုဗီယက် ယူနီယမ်စစ်ပွဲများအကြားတွင်ရှိသည်။ ခါစထိုကဆိုဗီယက် နိုင်ငံအား ခယူးဘားနိုင်ငံ၌ အဏုမြူလက်နက်များတပ်ဆင်ရန် အခွင့်ပေးလိုက်သည်။

ယနေ့အထိ ခယူးဘားနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အဖြစ် ကျန်ရစ်နေသေးသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်ပြီးဆုံးခါနီးတွင် ခယူးဘားလူမျိုးများ အချင်းချင်းကြားပဋိပက္ခရှိလာသောကြောင့် ခါစထိုသည် တင်းကြပ်သောစည်းကမ်းဥပဒေတချို့ကို ရုပ်သိမ်းပစ်လိုက်သည်။ နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်ကြာလွန်ခဲ့သော်လည်း ခါစထိုသည် ခယူးဘားနိုင်ငံ၏နာမည်ကျော်ကြားသော ဩဇာအာဏာရှင်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ် ကျန်ရစ်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

ရောမစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့် ပြည်ချစ်ခေါင်းဆောင်ကြီး

ဂျူးလိယက်ဆီဇာ (Julius Caesar)

ဂျူးလိယက်ဆီဇာ (Julius Caesar) သည် ထူးချွန်သည့်စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့် အရည်အချင်းရှိသည့် အနုပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သို့သော်အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ သူသည် ရှေးဟောင်းရောမအင်ပါယာကို ကူညီတည်ဆောက်ပေးခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။

ဆီဇာစတင်အလုပ်လုပ်သည့်အချိန်တွင် သြဇာအာဏာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးဖြစ်သူ သူဌေးကြီးခရက်စပ် (Crassus) နှင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖုန်ဖေ (Pompey) တို့နှင့်ဖွဲ့စည်းပူးပေါင်းသည်။ ဘီစီ ၅၉ ခုနှစ်တွင် ထိုအကြီးအကဲနှစ်ဦးသည် ဆီဇာအားအထွတ် အထိပ်အာဏာအရှိဆုံးဝန်ကြီးနှစ်ဦးမှတစ်ဦးဖြစ်သော ကောင်စစ်ဝန်အဖြစ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်လိုက်သည်။ ဆီဇာသည် ကောင်စစ်ဝန်ဖြစ်လာပြီးသည့်နောက်ပိုင်း ရောမပြည်သို့ထွက်ခွာသွားပြီး ဂေါလ်(Gaul) (ယခုပြင်သစ်နိုင်ငံ) တွင် အုပ်ချုပ်နေထိုင်ခဲ့သည်။ ထိုနေရာတွင် ဆီဇာကို စစ်ဗိုလ်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဟု အသိအမှတ်ပြုလေးစားကြသည်။ ဆီဇာသည် ပုန်ကန်ထကြွမှုများနှင့် စစ်ပွဲများကိုရပ်တန့်ပစ်ပြီးသူသည်ပြိတိန်နိုင်ငံထိတိုင်ရောက်သွားခဲ့သည်။ ဆီဇာသည် သူ့ဖြတ်သန်းသွားခဲ့ရ သောတိုက်ပွဲများ၏အကြောင်းကို အသေးစိတ်ရေးမှတ်သားထားသည်။

ဆီဇာသည် ဂေါလ်၌နေထိုင်သည့်အချိန်တွင် သူဌေးကြီးခရက်စပ်ကို စစ်ဗိုလ်ကြီး ဖုန်ဖေက လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ပစ်လိုက်သည်။ ဖုန်ဖေသည် ရောမပြည်ကို အုပ်ချုပ်

သိမ်းပိုက်လိုက်ပြီး ဆီဇာကိုသစ္စာဖောက်ဆန့်ကျင်သည်။ ဖုန်ဖေမှ ဆီဇာသည် ရာဇဝတ်ကျူး လွန်သူတစ်ဦးဟုကြေငြာလိုက်ပြီး ဆီဇာ၏စစ်တပ်ကိုဖြိုခွဲပစ်ရန် အမိန့်ပေးလိုက်သည်။ သို့သော် ဆီဇာကပြန်လည်စစ်ကြေငြာလိုက်ပြီး ရောမပြည်သို့ချီတက်လာခဲ့သည်။ ဆီဇာ၏ စစ်တပ်သည် ရောမပြည်တွင် ဖုန်ဖေ၏ စစ်တပ်များနှင့်တိုက်ခိုက်ပြီး နောက်ဆုံးတွင်ဂရစ်နိုင်ငံသို့ ဖုန်ဖေထွက် ပြေးတိမ်းရှောင်သွားသည်။

ထိုအချိန်ကာလ၌ ရောမပြည်ကိုအထက်လွတ်တော်အမတ် (အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်ကောင်စီ) ကအုပ်ချုပ်သည်။ သို့သော် ဆီဇာက ထိုအစိုးရသည် အဂတိလိုက်စားသောအစိုးရနှင့် ရောမပြည်သည် အင်အားကောင်းသော ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးလိုအပ်နေပြီဟုခံစားမိလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဘီစီ ၄၉ ခုနှစ်တွင် ဆီဇာသည် သူ့ကိုယ်သူ့စစ်အာဏာရှင်ကြီးဟုကြေငြာလိုက်ပြီး သူ့အုပ်ချုပ်ရေးတည်မြဲရန်အတွက် ငါးနှစ်အတွင်း ဖုန်ဖေ၏ အစိုးရကို တော်လှန်ပုန်ကန်ခဲ့သည်။ အချို့ရောမအကြီးအကဲခေါင်းဆောင်များသည် ဆီဇာအာဏာလွှမ်းမိုး လာမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ဆီဇာကို မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့ ဘီစီ ၄၄ ခုနှစ်တွင်အထက်လွတ်တော်ခန်းမကြီး၏အတွင်း၌ပင် သတ်ပစ်လိုက်သည်။

ဆီဇာသည် ရောမပြည်ကိုအချိန်တိုအတွင်းမျှသာအုပ်ချုပ်ခဲ့ရသော်လည်း သူသည် နာမည်ကျော်ကြားသော ပြည်ချစ်ခေါင်းဆောင်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆီဇာသည် ရောမပြည်ကိုပြောင်းလဲရေးဖြစ်အောင်လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သလို နှစ် ၅၀၀ ရောမအင်ပါယာကိုဆောက်လုပ်ရန်အတွက်ကိုလည်း ကူညီပံ့ပိုးခဲ့သည်။ ဆီဇာကွယ်လွန်ခဲ့သည်မှာနှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော်ရှိနေပြီးဖြစ်သော်လည်း တချို့ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်ကြီးများသည် ဆီဇာဆိုသော နာမည်ခေါင်းစဉ် (ဥပမာ - ဂျာမနီနိုင်ငံကကိုင်စာ (Kaiser) နှင့် ရုရှားနိုင်ငံကဇာ (czar) စသဖြင့်) များကို အသုံးပြုလျက်ရှိနေသေးသည်။

အခွင့်အရေးအတွက်လှုပ်ရှားသူ

နယ်လစင် မင်ဒဲလား (Nelson Mandela)

တောင် အာဖရိကနိုင်ငံခေါင်းဆောင် နယ်လစင် မင်ဒဲလား (Nelson Mandela) သည် လှုပ်ရှားထကြွသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် အက်ဖသေ (Apartheid) ကိုဆန့်ကျင်သောသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ အက်ဖသေသည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအစိုးရ၏တရားဝင်ပေါ်လစီဖြစ်သည်။ ထိုပေါ်လစီသည် အာဖရိကတိုင်းသူပြည်သားများ ဆင်းသက်လာသည့်အမျိုးအနွယ်နှင့် အသားအရည်အရောင်အဆင်းမှ လူမျိုးစုကိုခွဲခြားသည့် ပေါ်လစီတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကာလ၌ မင်ဒဲလားသည် အာဖရိကန်အမျိုးသားကွန်ဂရက် African National Congress (ANC) တွင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီးနောက် သူသည်ထိုအဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်း၏ ရည်ရွယ်ချက်တစ်ချက်မှာ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိလူမည်းများလွတ်လပ်ရေး ရရှိရန်အတွက် ဖြစ်သည်။

ANC အနေနှင့်အစိုးရကိုဆန့်ကျင်ရေးတွင် အတင်းအဓမ္မအကြမ်းဖက်မှုနည်းများကို မင်ဒဲလားကမသုံးလိုသော်လည်း အစိုးရပုလိပ်များ လက်နက်မဲ့ အာဖရိကန်ပြည် သူများ ကိုသတ်ပစ်သည့်အခါတွင် မင်ဒဲလားသည် သူ၏ အကြံဉာဏ်ကိုပြောင်းပစ်လိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် သူသည်အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး တွင် အဖျက်အဆီးလမ်း များသုံးရန်တိုက်တွန်းနှိုးဆော်လိုက်သည်။ ၎င်းမှာ

သူလျှို့ဝှက်နည်းနှင့်အောက်လမ်းဖြင့်အဖျက်လုပ်ငန်းများလုပ် ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ချိန် တည်းမှာပင် အလားတူ တောင်အာဖရိကအစိုးရက ANC အဖွဲ့အစည်းသည် ရာဇဝတ်ကျူးလွန်သူဟုစွပ်စွဲပြောဆိုလိုက်သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် မင်ဒဲလားသည် အစိုးရကိုဆန့်ကျင်သည့်ပြစ်မှု ကျူးလွန်သောရာဇဝတ်သားဟု တောင်အာဖရိက အစိုးရက အတည်ပြုသတ်မှတ်လိုက်သည်။ မင်ဒဲလားသည် ထောင်ထဲသို့ ပြစ်ဒဏ် ၅ နှစ်ကျရောက်သွားသည်။ တစ်နှစ်ကျော်လွန်သည့်အခါ သူ၏ပြစ်မှုများ ထပ်မံတိုးချခံရ၍ သူသည်တစ်သက်တစ်ကျွန်းထောင်ဒဏ်ကျခံလိုက်ရသည်။

ကမ္ဘာအနှံ့အပြားရှိလူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် တောင်အာဖရိကအ တွက် မင်ဒဲလား၏ရည်ရွယ်ချက် များကို ကြားသိလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကြားသိရသောသူများသည် မင်ဒဲလားချုပ်နှောင်ခြင်းမှ လွတ်မြောက် လာရန် အတွက် စတင်၍လိုက်လံလှုံ့ဆော်ဝါဒဖြန့်ကြသည်။ ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်ရှိ သော နိုင်ငံများနှင့်အဖွဲ့အစည်းများကမင်ဒဲလားကိုအားပေးထောက်ခံကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်စောစောပိုင်းတွင် တောင်အာဖရိကသမ္မတ **F.W. de Klerk** သည် မင်ဒဲလားအားလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပြုလိုက်ရန် အမိန့်ပေးလိုက် သည်။ သမ္မတ **de Klerk** နှင့်မင်ဒဲလားသည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံပြုပြင်ပြောင်း လဲရေးနှင့် တိုင်းပြည်တွင်နေထိုင်သောလူမျိုးများ တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေးရရှိရန် အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည် တိုင်းသူပြည်သားများအားလုံး အတွက် ပထမဦးဆုံးလွတ်လပ် သည့်ရွေးကောက်ပွဲတရပ်ကိုဖွင့်ပေးလိုက်သည်။ မင်ဒဲလားနှင့် ANC သည် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရသွားပြီး မင်ဒဲလားသည် ပထမ ဦးဆုံးလူမည်းသမ္မတတစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဥရောပ၏ ဖခင်ကြီး

ချာလီမတ်နေ (Charlemagne)

ခေတ် အလယ်ပိုင်း (AD ၅၀၀ – ၁၅၀၀ ခန့်) အချိန်တွင် ချာလီမတ်နေ (Charlemagne) သည် သြဇာအာဏာဧကသောင်းသော ဥရောပဘုရင်များထဲမှ ဘုရင်တပါးဖြစ်ခဲ့သည်။ ချာလီမတ်နေသည် ဖရန်ခ် (Frank) လူမျိုးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ဖရန်ခ်လူမျိုးများသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံအကြားတွင် နေထိုင်သည့် လူမျိုးစုတစ်စုဖြစ်သည်။ ချာလီမတ်နေသည် AD ၇၇၀ ခုနှစ်၌ ဖရန်ခ်ကို အုပ်ချုပ်သည့် ဘုရင်မင်းမြတ်တစ်ဦးဖြစ်လာသော အချိန်တွင် သူ၏တိုင်းပြည်ကို ကျန်ပြန်နိုင်မလာအောင် လုပ်ချင်လိုသည့် ဆန္ဒရှိသည်။

သူ၏ဦးနှောက်ထဲတွင် စီမံကိန်းရှိသည့်အတိုင်း ချာလီမတ်နေသည် ဂျာမနီလူမျိုးစုတစ်စုဖြစ်သော စက်စန် (Saxons) လူမျိုးနှင့် နှစ်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း စစ်ပွဲဆင်နွှဲတော့သည်။ ချာလီမတ်နေသည် ဤစစ်ပွဲကာလ၌ တောင်ဥရောပနိုင်ငံအများအပြားဖြစ်သော ပြင်သစ်နိုင်ငံ (France)၊ ဆွီဇလန်နိုင်ငံ (Switzerland)၊ ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ (Belgium)၊ နယ်သာလန်နိုင်ငံ (the Netherlands) များနှင့် အီတလီနိုင်ငံ (Italy) နှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံ (Germany) တစ်ခြမ်းစီကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

၈၀၀ ခုနှစ်တွင် ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး (Pope) သည် ချာလီမတ်နေအား ရောမများ၏ ဧကရာဇ်ဘုရင်ဘွဲ့သရဖူကို ဆောင်းပေးပြီး မင်းမြှောက်သည်။ ၁၈၀၆ ခုနှစ်အချိန်

အထိ ရောမပြည်ကိုအုပ်ချုပ်ခဲ့ရသော ဥရောပဧကရာဇ် ဘုရင်မင်းကြီးများထဲမှ ချာလီမတ်နေသည် နာမည်ကျော်ကြားထင်ရှားဆုံးသောဧကရာဇ်မင်းတပါး ဖြစ်သည်။ ချာလီမတ်နေသည် အစိုးရခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲများဖွဲ့စည်း၍ ဘုန်းကြီးကျောင်းသာသနာ့ခေါင်းဆောင်များနှင့် ပူးပေါင်းပြီးသူ့ပိုင်နက်အတွင်း အထူးကိုယ်စားလှယ်များစေလွှတ်၍ သူချမှတ်သည့်စည်းကမ်းဥပဒေများအားလိုက်နာ/မလိုက်နာသည်ကိုသေချာစွာသိရှိရန် စုံစမ်းထောက်လှမ်းခိုင်းစေသည်။

ချာလီမတ်နေသည် သူ့၏တိုင်းပြည်တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက်များစွာလုပ်သည်။ သူသည်ငွေကြေးနည်းစနစ်အသစ်ကိုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပြီး တရားရုံးများကိုပြန်လည်ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းမှုများလုပ်သည်။ ထို့အပြင်သူ၏ နန်းတွင်းနေရာ လပ်တစ်နေရာတွင် စာကြည့်တိုက်ကြီးတစ်လုံးနှင့်စာသင်ကျောင်း တစ်လုံးကို ဆောက်လုပ်ပေးသည်။ သူသည် သာမန်ပြည်သူလူထု၏ပညာရေးကို စိုးရိမ်သဖြင့် ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းဝင်ဘုန်းကြီးများ၏ ပညာရေးကိုလည်းပြန်လည်ကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ပေးသည်။ ချာလီမတ်နေယုံကြည်မျှော်လင့်ထားသည်မှာ ပညာရေးသည် တိုင်းသူပြည်သားများခရစ်ယာန်ကောင်း တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန် လုပ်ဆောင်ပေးမည်ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ချာလီမတ်နေသည် ၈၁၄ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ချာလီမတ်နေကို ဥရောပသမိုင်းတွင်အရေးပါသော ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ်မော်ကွန်းတင်ထားသည်။ တစ်ခါတရံ ချာလီမတ်နေကို ဥရောပ၏ဖခင်ကြီးဟုခေါ်ဆိုကြသည်။

ညာဏ်ထက်မြက်ပြီး ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသောဘုရင်မ

အဲလစ်စဘက် ၁ (Elizabeth I)

အဲလစ်စဘက် ၁ (Elizabeth I)သည် အင်္ဂလန်ဘုရင်မဖြစ်လာသည့်အချိန်တွင် လူနည်းစုကသာလျှင် တိုင်းပြည်ကိုသူမကြာရှည်စွာအုပ်ချုပ်ရမည်ဟု ထင်မြင်ယူဆခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဘုရင်မသည် ရာစုနှစ်တဝက်ကျော်ကျော် အုပ်ချုပ်ခဲ့ရသည်သာမက နာမည်ကျော်ကြားသောအင်္ဂလန်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်သူတစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။

အဲလစ်စဘက်သည် အယ်နီ ဘိုလင်း (Anne Boleyn) (ဒုတိယမိဖုရား) နှင့်ဘုရင်ဟင်နရီ (Henry)၏သမီး ဖြစ်သည်။ ဟင်နရီတွင်ပထမမိဖုရားနှင့်အတူ သမီးတော်မေရီ (Mary) နှင့် တတိယမိဖုရားနှင့်အတူ သားတော် အက်ဝပ်(ဒ်) (Edward) တို့လည်းရှိကြသည်။ ဟင်နရီကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း အက်ဝပ်(ဒ်)သည် သူသေဆုံးသွားသည်အထိတိုင်းပြည်ကို အချိန်တိုအတွင်း အုပ်ချုပ်ခဲ့ရသည်။ မေရီသည် တိုင်းပြည်ကိုသုံးနှစ်ကြာအုပ်ချုပ်ခဲ့ရပြီးကွယ်လွန်သွားသည်။ ၁၅၅၈ ခုနှစ်၌ အဲလစ်စဘက်သည် အသက် ၂၅ နှစ်အရွယ်တွင် အင်္ဂလန်ဘုရင်မအဖြစ်ထီးနန်းဆက်ခံအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ထိုအချိန်၌ အင်္ဂလန်နိုင်ငံသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးပြီးလူမျိုးအချင်းချင်းကြား ပဋိပက္ခရှိသောကြောင့် တိုင်းပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းသာယာမှုမရှိပါ။ တိုင်းသူပြည်သားများက ဘုရင်မအဲလစ်စဘက်သည် သန်မာသောရွှေဆောင်လမ်းပြ အကြံ

ပေးမည့်အမျိုးသားတစ်ဦးနှင့်ကြင်ယာဆက်ခံရန်မျှော်လင့်ကြသည်။ သို့သော် ဘုရင်မအနေနှင့် သူမ၏ အာဏာအားအခြားသောလူကိုခွဲဝေရန်ဆန္ဒမရှိပေ။ သူမသည် အောင်မြင်သောဘုရင်မတစ်ဦးဖြစ်လာရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌိန်ချထားသည်။ ထို့ကြောင့် သူမသည် အတွေ့အကြုံများပြီးယုံကြည်စိတ်ချရသောဥာဏ်ပညာရှိ သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များကို စတင်စုဆောင်းပါတော့သည်။ အဲလစ်စဘက်ကိုယ်တိုင် ဥာဏ်ပညာ မြင့် မားပြီးအလွန်တော်၍ ထက်မြက်ရဲရင့်သောသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။

ဘုရင်မသည် သူမ၏ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်သောရေတပ်သားများအား ကမ္ဘာ အနှံ့အပြားသို့လှည့်လည်သွားရန်တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ပေးသည်။ သင်္ဘောခေါင်းဆောင် ဖရန်စစ်ဒြစ်(ခ်) (Francis Drake) သည် အင်္ဂလန်နိုင်ငံကို ပြန်လည်ချမ်းသာ ကြွယ်ဝလာအောင်လုပ်ဆောင်ပေးသူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ အာရှနိုင်ငံများနှင့် အာဖရိကနိုင်ငံများသို့ကုန်သွယ်ရေးလမ်းများကို ရှာဖွေပေးသူလည်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရပ်ခြားများ၏ ကုန်သွယ်စီးပွားရေးတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာသကဲ့သို့ အင်္ဂလန်နိုင်ငံသည် လည်းချမ်းသာကြွယ်ဝလာခဲ့သည်။ အဲလစ်စဘက် အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသားများ၏စာပေအနုပညာသည်လည်း ပြန်လည်ထွန်းကား လာခဲ့သည် သို့မဟုတ် အသစ်တဖန်ပြန်လည်ဆန်းသစ်လာခဲ့သည်။ ထိုခေတ်တွင် နာမည်ကြီးသော စာရေးဆရာများမှာ ဝေလယမ် ရိုက်စပီးယား (William Shakespeare)၊ ခရစ်စတိုဖာ မားလဝီ (Christopher Marlowe)၊ ဖရန်စစ် ဘောခေါ်(န်) (Francis Bacon)၊ အက်ဒမန် စပန်စာ (Edmund Spenser) နှင့် ရျော်(န်) ဒေါနီ (John Donne) များဖြစ်ကြသည်။

၁၆၀၃ ခုနှစ်၌ အဲလစ်စဘက်ကွယ်လွန်သွားသည့်အချိန်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသည် ချမ်းသာကြွယ်ဝပြီးအင်အား တောင့်တင်းခိုင်မာသောနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့သည်။ အဲလစ်စဘက် ၄၅ နှစ်ကြာတိုင်းပြည်အုပ်စိုးခဲ့ရသည့်ကာလကို သူမအား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် အဲလစ်စဘက်သက်တမ်း (Elizabethan Ages) ဟု သိမှတ်ထားကြသည်။

ရောမဗိသုကာပညာရှင်

အိုင်အိုမင်းပိုင်
(Ieoh Ming Pei)

အိုင် အိုမင်းပိုင် (Ieoh Ming Pei) သည် ယခုခေတ်ကာလတွင်ရှိသည့် ကြီးမားသော အဆောက်အဦးကြီးများကိုတည်ဆောက်ပေးသည့် နာမည်ကျော် ကြားပြီး အရေးပါသည့်ဗိသုကာပညာရှင်ကြီးများထဲမှ တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သူသည် ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင်ရှိသော ရောမအဆောက်အဦးကြီးများကို တည်ဆောက်ပေးခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ၏လက်ရာနှင့်အတွေးအခေါ်များမှာ အခြားဗိသုကာများအပေါ် ဌလည်းများစွာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ သူသည်မြို့ကြီးမြို့ပြတွင်ရှိသော တိုက်မြင့်ကြီးများကိုတည်ဆောက်ပေးရသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။

အိုင်အမ်ပိုင်သည် ၁၉၁၇ ခုနှစ် ခန်တန်မြို့ (Canton)၊ တရုတ်နိုင်ငံ၌ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သူသည် အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် ပညာဆည်းပူးလေ့လာခဲ့သည်။ သို့သော် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးစတင်ဖြစ်ပွားသည့်အချိန်ဖြစ်သဖြင့် သူသည်တရုတ်နိုင်ငံသို့ပြန် မလာနိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် သူသည် မြောက်အမေရိကနိုင်ငံများနှင့် ဥရောပနိုင်ငံများတွင်သာ အများအားဖြင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။

ပိုင်သည် ၁၉၄၀ ခုနှစ်မှစ၍ ဗိသုကာတစ်ဦးအဖြစ် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းကို စတင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ သူသည် အရေးကြီးသည့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများဖြစ်သော ခိုလိုရာဒို (Colorado)၊ ဒန်ဘာမြို့ (Denver) တွင် ရှိသည့် မိုင်ဟိုင်းစင်တာ (Mile High Center) အဆောက်အဦးကိုတည်ဆောက်ခဲ့သည်။

ပိုင်သည် ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းဖြစ်သော အိုင်အမ်ပိုင်နှင့်တွဲဖက် များဟုဆိုသောလုပ်ငန်းကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ သူသည် ပထမဦးဆုံးစလုပ်သည့် အလုပ်စီမံကိန်းများထဲမှ အလုပ်စီမံကိန်းတစ်ခုဖြစ်သည့် စိုင်ရေယူမြို့ (Syracuse)၊ နယူးယောက်နယ်မြေတွင်ရှိသော ပြတိုက်အဆောက်အအုံကြီးကိုပါတည် ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုအဆောက်အဦးသည် လေးလုံးရှိပြီး တံတားများနှင့် ဆက် လုပ်ထားသည်။ သူသည် လူအများသုံးသည့်လေကြောင်းထိန်းသိမ်းရေး မျှော် စင်ပုံသဏ္ဍာန်အသစ်ကိုလည်း တီထွင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ပိုင်၏အဆောက် အဦးများမှာ အလွန်မြင့်မားပြီးမှန်များနှင့်သံမဏိများပါဝင်သည်။ ထိုအဆောက် အဦးများ၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာရိုးစင်းပြီး အထူးသဖြင့်ထောင့်မှန်စတုဂံနှင့်တြိဂံ ပုံသဏ္ဍာန်များဖြင့်ဆောက်လုပ်သည်။

သို့သော် ပိုင်၏အဆောက်အဦးများမှာ ပုံစံရိုးရိုးနှင့်မှန်မှန်ဝါးဝါးမဟုတ်ချေ။ အ ဆောက်အဦး၏ကြမ်းပြင်နှင့် ပစ္စည်းကိရိယာများမှာ အဆောက်အဦး၏ တန်ဆာဆင်အလှအပဖြစ်နေသည်ကို မြင်တွေ့ရလိမ့်မည်။ မွမ်းမံထားသော ကွန်ကရစ်အင်္ဂါတေ၊ မှန်နှင့်သံမဏိများအစီအရီရှိထားသည်မှာ စိတ်ဆွဲဆောင် မှုဖြစ်စေသည်။ ထူးခြားစွာ ရောင်ပြန်ဟပ်သောမှန်များကိုလည်း တည်ဆောက် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပေါင်းထည့်ဖြည့်စွက်ထားသည်။ အများအားဖြင့် ပိုင်သည် ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးကိုပေါင်းစပ်ပြီး အဆောက်အဦးပုံစံကို မိုးကုပ်စက်ပိုင်း ပုံသဏ္ဍာန်အဖြစ် ဆောက်လုပ်သည်။

နာမည်ကျော်ကြားသောပိုင်အဆောက်အဦးတချို့မှာ ဘော်စတန်မြို့ရှိ (Boston) John Hancock မျော်စင်၊ Washington DC မြောက်ပိုင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှုအနု ပညာပြတိုက်နှင့် ပဲရစ်မြို့ရှိ Louvre ပြတိုက်တွင်ရှိ သောမှန်ပိရမစ်ကြီးများဖြစ် သည်။

ဘဝပြောင်းလဲမှုဖြစ်စေသောစာရေးဆရာကြီး

ချားလ်ဒစ်ကမ် (Charles Dicken)

နာမည်ကျော်ကြားသောအင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာတစ်ဦးဖြစ်သူ ချားလ်ဒစ်ကမ် (Charles Dicken) သည် နှစ်တစ်ရာကျော်ကြာအသက်ရှင်နေထိုင်ခဲ့သည်။ သူ၏ပုံပြင်ဇာတ်လမ်းများမှာ ကလေးများဘဝမည်သို့ခက်ခဲ ကြမ်းတမ်းသည်ကို ရေးသားဖော်ပြထားသောအကြောင်းအရာများဖြစ်သည်။ သူ၏ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများကြောင့် ပြောင်းလဲမှုအများအပြားဖြစ်စေခဲ့သည်။

ဒစ်ကမ်ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းတစ်ချို့မှာ ကလေးများသည် ကျောင်း၊ အိမ်နှင့်အလုပ်လုပ်သည့်နေရာများ၌ မည်ကဲ့သို့ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်မှုရရှိသည်ကို ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများဖြစ်သည်။ သူသည် ကျောင်းနေစဉ် ကျယ်လောင်စွာ အော်ရီသောကြောင့် ဆရာကသူ့ကိုကြိမ်လုံးနှင့်ရိုက်ခဲ့ဖူးသည်။ ဆယ်ကျော်သက်အရွယ်တွင် ဒစ်ကမ်သည်ကျောင်းမှထွက်လိုက်ရပြီး အိမ်နှင့်အလွန်ဝေးသော အခြားဒေသရပ်သို့သွား၍ အလုပ်သွားလုပ်ရသည်။ သူ၏ဖခင်မှာ ပိုက်ဆံအသုံးအဖြုန်းကြီးသူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကြွေးမြီများကိုပြန်မဆပ်နိုင်ချေ။ ဒစ်ကမ်သည် ဒေးဗစ် ခိုဖယ်ဖီးလ် (David Copperfield) ဝတ္ထုစာအုပ်ရေးသားသည့်အချိန်တွင် သူ့ကိုယ်တိုင် ဖြတ်သန်းခဲ့ရသောသူ၏ဘဝအတွေ့အကြုံများကိုများစွာ ထည့်သွင်းရေးသားခဲ့သည်။

ဒစ်ကမ်ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းအား ပထမဦးဆုံးဖတ်ရသောစာဖတ်ပရိသတ်အချို့မှာ အလွန်ဒေါသထွက်ပြီး အချို့မှာ အရှက်ကြီးစွာရသွားသည်။ သူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်

လမ်း ‘အော်လီဘာ ထွို(စ်) (Oliver Twist)’ သည် စာဖတ်သူများ များစွာနက်နဲ စဉ်းစားတွေးတောတတ်လာအောင် နှိုးကြားလှုံ့ဆော်ပေးသည်။ ထိုလူများသည် ကလေးများကို ကောင်းစွာကြည့်ရှုသင့်ပြီး ကလေးများခက်ခဲစွာပညာ သင်ယူရ သည်နှင့်အမျှ စိတ်ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်ရှိသင့်သည်ဟုနားလည်လာကြသည်။ ကလေးများအား ကျောင်းမှထုတ်ပယ်ခံရသည်အထိနှင့် အသက်ငယ်ရွယ်သည့် အချိန်တွင် အလုပ်ထွက်လုပ်ခိုင်းရသည်အထိမလုပ်သင့်ပေ။

ဒစ်ကမ်၏ပုံပြင်ဇာတ်လမ်းများမှ ‘ခရစ်စမတ်သီချင်း’ ပုံပြင်သည် လူကြိုက်များ သည့်ပုံပြင်ဖြစ်သည်။ ဤဇာတ်လမ်းသည် ခရစ်စမတ်အားလုံးဝမကြိုက်နှစ်သက် သည့် သူဌေးသား စကြူး(ရ်) (Scrooge) အကြောင်းဖြစ် သည်။ အမှန်စင်စစ် အားဖြင့် ထိုသူဌေးသားသည် ငွေကြေးရှာဖွေခြင်းမှအပ မည်သည့်အရာကိုမျှ စိတ်မဝင်စားပေ။ ဤပုံပြင်ထဲ၌ စကြူး(ရ်) သင်ခန်းစာရသွားသောအရာမှာ လူသားများအားအကူအညီပေးကမ်း စွန့်ကြဲခြင်းနှင့် ထိုသူတို့နှင့်အချိန်သုံးပြီး ပျော်ရွှင်သောကြောင့် သူ၏ဘဝပို၍ကောင်းမွန်လာသည်ဟု ထိတွေ့ခံစားမိ သည်ကို ဖော်ပြထားသည့်အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။

ဒစ်ကမ်၏စာအုပ်များကို လူတော်တော်များကဖတ်ချင်နေကြသေးသည်မှာ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာက အသက်ရှင်နေထိုင်ခဲ့သောလူသားများ၏ ဘဝ အကြောင်းများကိုသာမဟုတ်ဘဲ ဤပုံပြင်ဇာတ်လမ်းများတွင်အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသောအကြောင်းအရာဖော်ပြထားမှုများကိုကြိုက်နှစ်သက်ကြသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဒစ်ကမ်၏ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းအချို့ဖြစ်သော ‘Pickwick Papers’ သည်အလွန်ရီစရာကောင်းပြီး အချို့ပုံပြင်များဖြစ်သည့် ‘David Copperfield’ နှင့် ‘Great Expectation’ များမှာ မိသားစုနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်း အရာများကိုဖော်ပြထားသည့်ပုံပြင်ဇာတ်လမ်းများဖြစ်သည်။ သူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း ‘A Tale of Two Cities’ သည်သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အဖြစ်အပျက်များကို ရေးသားတင်ပြထားသည်။

စူးစမ်းရှာဖွေခြင်းနှင့်အနုပညာရှင်

ဖပ်ဘလို ပီကာဆို (Pablo Picasso)

တစ်ခါက ဆိုရိုးစကားရှိခဲ့သည်မှာ ပန်းချီဆရာ ဖပ်ဘလို ပီကာဆို (Pablo Picasso) သည် စကားမပြောတတ်ခင်ပန်းချီရေးဆွဲတတ်နေပြီဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် ပုံပြင်ဇာတ်လမ်းများ၌သာဖြစ်နိုင်သော်လည်း ပီကာဆိုအတွက် အနုပညာသည် မည်မျှအရေးပါသည်ကို အကြံဉာဏ်ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းတစ်ခုဖြစ်နေသည်။

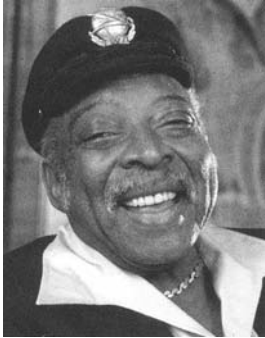
ပီကာဆိုသည် ၁၈၈၁ ခုနှစ်တွင် စပိန်နိုင်ငံ၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သို့သော် သူ့ဘဝ တစ်လျှောက်လုံးတွင် အများအားဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်နေထိုင်ခဲ့သည်။ သူသည် တီထွင်သူတစ်ဦးနှင့်စူးစမ်းလေ့လာရှာဖွေသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပီကာဆိုသည် စက်ကိရိယာများတီထွင်သူနှင့်ထူးခြားဆန်းကျယ်သောအရာများကို စူးစမ်းလေ့လာရှာဖွေသောသူတစ်ဦးမဟုတ်ချေ။ သူသည် အနုပညာကိုစူးစမ်းလေ့လာပြီး တီထွင် သောသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် သူ၏လက်ချောင်းများနှင့် ပန်းချီရေးဆွဲ၍ လက်သည်းများဖြင့်အရောင်ချယ်ပြီး နွားဦးခေါင်းကို လက်ကိုင် သို့မဟုတ် စက်ဘီးထိုင်ခုံကဲ့သို့တီထွင်ပြုလုပ်သည်။ သူသည် နေရာတိုင်းတွင် နေ့မရွေးညမရွေး အလုပ်လုပ်တတ်သည်။

ပီကာဆို၏စတူဒီယိုအခန်းကြီးသည် တောအုပ်နှင့်တူပြီး ဤတောအုပ်ကြီးကို သတ္တုဘူးများ၊ စုတ်တံများ၊ မြေဖြူခဲ၊ မြေအိုးများ၊ ရောင်စုံခဲတံများနှင့်မြေဖြူ ရောင်စုံများနှင့်အရောင်ဆိုးထားသကဲ့သို့ရှိနေပြီး နေရာအနှံ့အပြားတွင်ပြန့်ကျဲနေသည်။ စက္ကူထူလိပ်နှင့်အဝတ်လိပ်များ၊ ပန်းချီကားဘောင်များနှင့်ရုပ်ပုံများ တင်သည့် စင်များ၊ ရုပ်ပုံသဏ္ဍာန်များဖြတ်ရန်အတွက် ကျောက်ပြားကြီးပေါ်တွင် ရှိသောကိရိယာတန်ဆာပလာများသည် နေရာအနှံ့ပြန့်ကျဲနေသည်မှာ အမှိုက်ပုံလိုတူနေသည်။ သို့သော် ဤအရာအားလုံးသည် ပီကာဆိုအတွက် စိတ်ကို ထူးခြားစွာလှုံ့ဆော်နှိုးဆွပေးစေသောအရာဖြစ်သည်။

ပီကာဆိုသည် စပိန်နိုင်ငံမှလူနှင့်နွားရိုင်းသတ်ပွဲ၏ရုပ်ပုံများ၊ မြင်းပြိုင်ပွဲပုံများနှင့် လူပြက်လူရွှင်တော်ရုပ်ပုံများကို ရေးဆွဲသည်။ ပျော်ရွှင်သည့်ရုပ်ပုံများကို အရောင်အနုများ (အပန်းရောင်) နှင့်အရောင်ဆိုးပေး၍ ဝမ်းနည်းကြေကွဲသည့်ရုပ်ပုံများနှင့် အထီးကျန်သည့်ရုပ်ပုံများကို အေးမြသောအရောင်များ (နက်ပြာရောင်) နှင့် အရောင်ခြယ်သပေးသည်။ သူသည် တစ်ခါတရံလူနှင့်တိရစ္ဆာန်ပုံများရေးဆွဲသည်။ သို့သော်များသောအားဖြင့် သူဆွဲသောပန်းချီကားချပ်များမှာ စိတ်ကူးယဉ်ပန်းချီများဖြစ်သည်။

ပီကာဆိုနှင့်သူ၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ဖြစ်သူအနုပညာရှင် ဂျော့(ရ်) ဘရောက် (Georges Braque) တို့တီထွင် သောအနုပညာလက်ရာကို “အံစာတုံးပန်းချီရေးဆွဲနည်း (Cubism)” ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။ သူတို့သည် လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့၏ ရုပ်ပုံများအား ပန်းချီရေးဆွဲပေးသည်ကိုကြည့်လျှင် ရုပ်ပုံအစိတ်အပိုင်း၏ ဘေးပတ်ပတ်လည်ကို တစ်ချိန်တည်းအတွင်းမှာပင် သင်မြင်တွေ့ရလိမ့်မည်။ ယင်းကဲ့သို့ ပန်းချီရေးဆွဲပေးသည့်ပန်းချီအနုပညာရှင် (cubist) များသည် စတုရန်းပုံနှင့် အံစာတုံး နှင့်တူညီသောရုပ်ပုံသဏ္ဍာန်ရိုးရိုးများအပေါ်မူတည်၍ ပန်းချီရေး ဆွဲကြပါသည်။

ဂျတ်(စ်)တေးဂီတဘုရင်

ဝီလျံဘစီ (William Basie)

လူငယ်လေးဝီလျံဘစီ (William Basie) သည် ပထမဦးစွာ သူ၏မိခင်ထံမှ တေးဂီတပညာကိုလေ့လာသင်ယူခဲ့သည်။ ထို့နောက် အော်ဂင်ကို စန္ဒယားတီးသူဖက်(စ်) ဝေါလာ (Fats Waller) ထံမှလေ့လာသင်ယူခဲ့ပြန်သည်။ ဝေါလာသည် နာမည်ကျော်ကြားသောဂျတ်(စ်)တေးဂီတပညာရှင်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သည်။

ဝီလျံသည် ဘော်ဒီဘောလ်ဇာတ်ခုံ (Vaudeville) ပေါ်တွင် စန္ဒယားတီးခြင်းဖြင့် သူ၏ဘဝအသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းအလုပ်ကိုစတင်ခဲ့သည်။ ဘော်ဒီဘောလ်ဇာတ်ခုံသည် အမေရိကန်၌ အတီးအမှုတ်ပြဇာတ်တို့ကို တင်ဆက်သောဇာတ်ရုံဖြစ်သည်။ ဘော်ဒီဘောလ်ဇာတ်ခုံမှတင်ဆက်ပြသသောအရာများမှာ စိတ်ပျော်ရွှင်ကြည်နူးမှုဖြစ်စေသော အကမျိုးစုံ၊ သီချင်းများသီဆိုခြင်း၊ ဟာသပြဇာတ်နှင့် မျက်လှည့်ပြပွဲများကို တင်ဆက်ပြသသည်။

ဝီလျံသည် အသက် (၂၃) နှစ်အရွယ်တွင် ခန်စပ်မြို့ (Kansas City)၊ မိစီရီ (Missouri) သို့ခရီးထွက်ခဲ့သည်။ ဤနေရာတွင် ဘစီသည် သူ၏ပထမဆုံးဂျတ်(စ်)တေးဂီတအဖွဲ့ကို စတင်တည်ထောင် ခဲ့သည်။ ဘစီ၏တူရိယ တေးဂီတ ၉ မျိုးမှာ အသံတစ်ခုနှင့်တစ်ခုထူးခြားသောကြောင့် ထိုတူရိယတေးဂီတများ၏အသံကိုပီပြင်အောင် တင်ဆက်ပြသနိုင်သည်။ ထိုတူရိယတေးဂီတများမှာ တယော၊ ဗုံများ၊ ဂီတာ နှင့်ဝီလျံ၏စန္ဒယားသည် ဂျတ်(စ်)တေးဂီတတီးမှုတ်ရာ

တွင် အရေးကြီးသောတူရိယာတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ဝီလျံသည် တစ်ချိန်က တယောကြီးတစ်လုံးကို ကိုယ်တိုင်ထိုးခဲ့ပြီး “လမ်းလျှောက်သည့်အသံ” နှင့်တူသောတေးဂီတအတီးအခေါက်လေးချက်ကိုတီထွင်ခဲ့သည်။ ဤတေးသံများသည် နူးညံ့ပျော့ပျောင်းပြီးအေးအေးဆေးဆေးနှင့် သာယာသောတေးသံစဉ်များကို ဖော်ထုတ်ပေးသည်။ ဘစီ၏တေးဂီတအတီးအမှုတ်မှာ လက်ရှိဂျာမန်(စ်)တေးဂီတအဖွဲ့များ လိုက်နာသင်ယူ၍ အတုယူနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။

ဝီလျံနှင့်သူ၏ဂျာမန်(စ်)တေးဂီတအဖွဲ့သည် ညပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများတွင် သီဆိုတီးမှုတ်ပြီး ရေဒီယိုတွင်လည်းအသံ ထုတ်လွှင့်ကြေငြာသည်။ တစ်ညနေ ရေဒီယို ကြေငြာသူတစ်ဦးက အတီးအမှုတ်ပညာရှင်ဒယုအယ်လင်တန် (Duke Ellington) ၏ နာမည်ကဲ့သို့ ဝီလျံကို ‘Count Basie’ ဟုနောက်ပြောင်ခေါ်လိုက်သည်။ ထိုကြေငြာချက်ကြောင့် ဘစီ၏တေးဂီတအဖွဲ့သည် နာမည်ကျော်ကြား လာခဲ့သည်။

လူကြိုက်များသော ဝီလျံတေးဂီတအဖွဲ့၏သီချင်းများမှာ ‘lady be good’၊ ‘Shoe Shine boy’၊ ‘One O’ Clock Jump’ နှင့် ‘Jumping at the Woodsite’ စသောတေးဂီတသီချင်းဖြစ်သည်။ ဝီလျံသည် ထပ်မံ၍ တေးဂီတအဖွဲ့နောက်တစ်ဖွဲ့ကို တည်ထောင်ပြန်သည်။ ထိုတေးဂီတအဖွဲ့သည်လည်း နာမည်ကျော် ကြားသော တေးဂီတအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ တေးဂီတအဖွဲ့သားများသည် တေးသွားများအား ကောင်းစွာတီးတတ်ပြီး ခက်ခဲသောတီးလုံးစည်းချက်ဝါးချက်များကို လည်းတီးမှုတ်တတ်သည်ဟု နာမည်ကျော်ကြားသည်။

တေးဂီတနှင့်ပြည့်စုံသောဘဝ

ဝုဇ်ဂမ်း အမာဒက်(စ်) မိုဇပ်
(Wolfgang Amadeus Mozart)

ဝုဇ်ဂမ်း အမာဒက်(စ်) မိုဇပ် (Wolfgang Amadeus Mozart) သည် အသက်သုံးနှစ်သားအရွယ်မှစ၍ သူ၏ အစ်မကြီး မာရီးယာအဲနာ (Maria Anna)နှင့်အတူ ဇွဲဘက်မြို့ (Salzburg)၊ ဩစတြီးယားနိုင်ငံတွင် တေးဂီတ ပညာကိုသင်ယူလေ့လာခဲ့သည်။ အသက် ၅ နှစ်အရွယ်တွင် မိုဇပ်သည် တေးသီချင်းများကို သူ့ကိုယ်တိုင်ရေးသားဖွဲ့စပ်ခဲ့သည်။

ယာစုနှစ် ၁၈ နှစ်တွင် မိုဇပ်နေထိုင်သည့်ဒေသတွင်နေထိုင်သောလူများက မိုဇပ် ကိုယ်တိုင်မှ ကောင်းသောတေးသီချင်းများ ရေးသားစပ်ဆိုသည်ကို မယုံကြည် ကြပေ။ ထိုသူတို့က မိုဇပ်၏ဖခင်သည် သူ့ကလေးအား လျှို့ဝှက်စွာ တေးသီချင်း ရေးသား စပ်ဆိုပေးသည်ဟုထင်ကြသည်။

သူတို့သည် မိုဇပ်အားစမ်းသပ်ကြည့်ချင်သောကြောင့် မိုဇပ်ကိုအခန်းတွင်း၌ တစ် ယောက်တည်းနေစေသည်။ ရက်သတ္တပါတ်ပြည့်သည့်အချိန်တွင် မိုဇပ်သည် ဓမ္မတေးသီချင်းအသစ်တစ်ပုဒ်ကိုရေးသားဖွဲ့စပ်ပြီးစီးခဲ့သည်။ ထိုလူများက ဤကလေးသည် တေးဂီတဘက်တွင် ထူးချွန်သည့်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု လက် ခံယုံကြည်လာကြသည်။

မိုဇပ်ဘဝတလျှောက်လုံးတွင် ပညာလေ့လာဆည်းပူးမှု၊ သင်ကြားပို့ချခြင်းနှင့် တေးသီချင်းများရေးသားဖွဲ့စပ်မှု တို့နှင့်သာအချိန်ကုန်ခဲ့သည်။ မိုဇပ်၏တေး သီချင်းတချို့မှာ ကြေကွဲဖွယ်ရာကောင်းသော်လည်း သူ၏တေးသီချင်းများမှာ အကုန်လုံးကောင်းသည်။ မိုဇပ်သည် အခြားသူများတခါမှ အသုံးမပြုဖူးသေး သော တေးဂီတအဖွဲ့ နှင့် တူရိယာတေးဂီတများကိုအသုံးပြုသည်။

မိုဇပ်သည် နာမည်ကြီးသီချင်းနှင့်လူကြိုက်များသောခေတ်ဟောင်းတေးများကို ရောနှောပေါင်းစပ်၍ သီချင်းတေးဂီတစတိုင်အသစ်ကိုရေးဖွဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် အော်ပရာသီချင်းများအတွက်ရေးစပ်ပေးသည်။ မိုဇပ်သည် တေးသီချင်းများကို စတိုင်အမျိုးမျိုးဖြင့်ရေးစပ်တီထွင်၍ တူရိယာပစ္စည်းများဖြစ်သည့် အော်ဂင်၊ ရှေး ခေတ်စန္ဒယား (harpsichord)၊ စန္ဒယားနှင့်တယောတို့နှင့် လိုက်လျောညီ ထွေစွာတီးမှုတ်တတ်သည်။ သူသည် တေးသီချင်းများကိုတခေါက်မျှသာ ကြား ရခြင်းဖြင့် သူ၏မှတ်ဉာဏ်နှင့်ကောင်းစွာတီးမှုတ်တတ်သည်။ သူသည် တခါတရံ တေးသီချင်းများတီးမှုတ်နေစဉ် ၎င်းတို့ကိုပို၍ကောင်းလာအောင်ပြန်လည်ရေးဖွဲ့ သီစပ်သည်။

မိုဇပ်သည် အသက်ငယ်ရွယ်စွာဖြင့်သေဆုံးသွားခဲ့သော်လည်း အော်ပရာသီချင်း (၁၆) ပုဒ်၊ စင်ဖိုနီ (symphonies) (၄၁) ပုဒ် နှင့်အခြားတေးသီချင်းအပုဒ် (၅၀၀) ကျော်ကိုရေးစပ်ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ မိုဇပ်ရေးစပ်သည့် သီချင်းများထဲမှ နာမည် ကျော်ကြားသောအော်ပရာတေးသီချင်းများမှာ **The Marriage of Figaro**၊ **Don Giovanni**၊ **The Magic Flute** နှင့် **the Jupiter** ခေါ် စင်ဖိုနီတေးသီချင်း များဖြစ်ကြသည်။

ဘုရင်နှင့်တိုင်းသူပြည်သားများ၏ ပန်းချီဆရာ

ဖရန်စစ္စကို ဒီကိုယာ (Francisco De Goya)

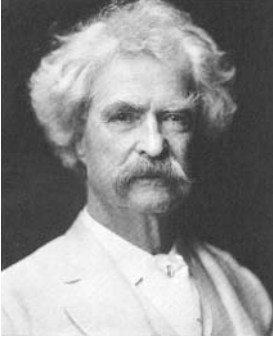
ဖရန်စစ္စကို ဒီကိုယာ (Francisco De Goya) သည် စပိန်နိုင်ငံ၏လူငယ် တစ်ဦးဖြစ်သည့် အလျောက်ကျွဲရိုင်းနွားရိုင်းနှင့်တိုက်ခိုက်သူအဖြစ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ကိုလုပ်သော်လည်း သူ့ကြိုက်နှစ်သက်ဆုံးသောအရာမှာ ပန်းချီရေးဆွဲသည့်အနုပညာအလုပ်ဖြစ်သည်။ ကိုယာသည် ရောမမြို့၌အနုပညာကို ဆည်းပူးလေ့လာပြီးနောက် စပိန်နိုင်ငံသို့ပြန်လာခဲ့ပြီး အဝတ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသူတစ်ဦးအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ သူ၏ လက်ရာကိုလူအများက ကြိုက်နှစ်သက်သောကြောင့် မကြာမှီ သူသည်ဥစ္စာဓနချမ်းသာကြွယ်ဝသောစပိန်နိုင်ငံသားများ ၏ရုပ်ပုံများကို ပန်းချီစတင်ရေးဆွဲပေးသူတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ သူသည် ၁၇၈၆ ခုနှစ်တွင် စပိန်ဘုရင်၏ရုပ်ပုံကိုရေးဆွဲပေးသည့် ပန်းချီဆရာတစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။

သို့သော်ငြားလည်း သူသည် ချမ်းသာကြွယ်ဝသောမျိုးမတ်မြို့စားကြီးများနှင့် ဘုရင့်မိသားစုဆွေမျိုးများ၏ရုပ်ပုံ များအားပန်းချီရေးဆွဲပေးရသည်ကို ငြီးငွေ့လာသည်။ စပိန်နိုင်ငံသားများမှာ အများအားဖြင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးပြီး ဆာလောင်မွတ်သိပ်ဒဏ်ကိုခံစားနေကြရသည်။ သူတို့၏ဘဝကို အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော စစ်ပွဲများက ဖျက်ဆီးကြသည်။ ကိုယာအနေနှင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နေ့စဉ်ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်ပုံများကို ပန်းချီရေးဆွဲလိုသောကြောင့် သူသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးပြီး ပင်ပန်းစွာ အလုပ်လုပ်ရသည့် ပြည်သူလူထုများ၏ရုပ်ပုံများကိုစတင်ရေးဆွဲတော့သည်။

ကိုယာသည် ရုပ်ပုံများရေးဆွဲလျှင် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများ၏ရုပ်ပုံများကို မူလပုံစံရှိသည်ထက် ချောမော လှပခန့်ညားအောင်မရေးဆွဲပေးချေ။ သူ၏ပန်းချီ ကားချပ်များမှာ ပင်ပန်းစွာအလုပ်လုပ်ပြီးသည့်နောက် ထင်ပေါ်သောတိုင်းသူ ပြည်သား၏ ဘဝရုပ်ပုံကို သရုပ်ဖော်ပြသထားသည်။ ကိုယာသည် သူတို့၏ မျက်နှာပေါ်တွင် အစင်းကြောင်းများထည့်ရေးဆွဲပေးပြီး သူတို့၏ဝမ်းနည်း ပူဆွေးသော ဘဝ ကိုပါ ထည့်သွင်းရေးဆွဲပေးသည်။ သူ၏ပန်းချီကားချပ်များတွင် စုတ်ပြတ်ဟောင်းနွမ်းသောအဝတ်အစားများကိုဝတ်ဆင်ထားပြီး ခါးကုန်းနေ သောပြည်သူလူထုများ၏ရုပ်ပုံများကိုသရုပ်ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ လူသား များ၏ရုပ်ပုံနှင့် နေ့စဉ်ဘဝတွင် ဖြစ်ပေါ်သောအဖြစ်အပျက်များ၏ရုပ်ပုံများကို ရေးဆွဲသောဤပန်းချီရေးဆွဲနည်းကို “သရုပ်မှန်ဝါဒ (realism)” ဟုခေါ်သည်။

ကိုယာပန်းချီကားချပ်၏ရည်မှန်းချက်များမှာ ဘုရင်နှင့်နန်းတွင်းရှိမှူးမတ်အကြီး အကဲများသည် အမြဲမကြိုက်နှစ်သက်ကြချေ။ သူတို့က ကိုယာသည်နာမည် ကျော်ကြားသောပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏ရုပ်ပုံနှင့် လှပချောမောသော ရုပ်ပုံများကိုသာ ပန်းချီရေးဆွဲမည်ဟုထင်မြင်ယူဆထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် ကိုယာ၏ “စစ်ဘေးကပ်အန္တရာယ်” ပန်းချီကားချပ်များ သရုပ်ဖော်ပြထားသည်မှာ ဖြစ်ရပ်မှန်နှင့်တူ၍သွေးထွက်သံယိုနှင့်ပြည့်နှက်နေ သည့်မြင်ကွင်းအဖြစ်ထင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယာကွယ်လွန် သွားပြီးနောက် ပိုင်း ၃၅ နှစ်မှသာလျှင် ဤပန်းချီကားချပ်များကိုရုံတင်ပြသသည်။ နှစ်ရာပေါင်း များစွာကျော်လွန်ခဲ့သော်လည်း ကိုယာပန်းချီရေးဆွဲသော နေ့စဉ်ဘဝတွင်ဖြစ် ပျက်နေသည့်အဖြစ်အပျက်များ၏စွမ်းအားနှင့် အမှန်တရားများသည် ကြည့်ရှု သောပရိသတ်များ၏စိတ်ထဲ၌ စွဲညှိရှင်သန်နေမြဲလျက်ရှိနေဆဲပင်။

စာရေးဆရာကြီးနှင့်မစစ္စပီမြစ်

မတ်ထွင်း (Mark Twain)

တစ်ခါက မစစ္စပီရေကြောင်းပြသဘောမှာမာလိန်မှူး မတ်ထွင်း (Mark Twain) ဆိုသူသည် နာမည်ကျော်ကြားသောအမေရိကန်နိုင်ငံ အနုပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ၏စာအုပ်များဖြစ်သော **Tom Sawyer, Huckleberry Finn** နှင့် **Life on the Mississippi** များမှာအကောင်းဆုံးအမေရိကန်နိုင်ငံ စာအုပ်များစာရင်း၏ထိပ်ဆုံးသို့ရောက်ရှိသွားသည်။

မတ်ထွင်း၏မွေးနာမည်မှာ ဆင်မြူရယ် လမ်ဟော်နီ ခလီမင် (Samuel Langhorne Clemens) ဖြစ်ပြီးသူ သည် ၁၈၃၅ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ သူသည် ဟန်နီဘောလ်မြို့ မိစိုရီပြည်နယ် မစစ္စပီမြစ်ကမ်းပါးပေါ်တွင် ကြီးပြင်းလာခဲ့သည်။ မတ်ထွင်းသည် နာမည်ကျော်ကြားသောသူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများရေးသားရန် အတွက် အကြောင်းအရာများကိုမြစ်ကမ်းပါးမြို့ပေါ်တွင်ရှာဖွေစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ မတ်ထွင်း၏ နာမည်ကျော်ကြားသောဝတ္ထုဇာတ်လမ်း **Young Tom Sawyer** သည် လူငယ်လူရွယ်အမျိုးသားများ၏ အကြောင်းနှင့်သူ၏အကြောင်းများကို စုဆောင်း၍ရေးသားခဲ့ပါသည်။

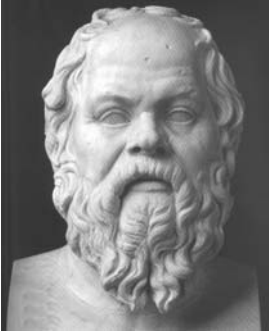
မတ်ထွင်း၏ဘဝတွင် သူလုပ်သောအလုပ်များမှာ သူစာရေးသားရန်အတွက် အကြောင်းအရာအထောက်အကူများဖြစ်သည်။ သူ၏အလုပ်ဖြစ်သော သဘောမာလိန် မှူးမှရခဲ့သောအတွေ့အကြုံများကို အသုံးပြု၍ **Life on the Mississippi**

စာအုပ်ကိုရေးသားခဲ့သည်။ မတ် ထွင်းသည် သတင်းထောက်အဖြစ်အလုပ်စလုပ် သည့်အချိန်မှစ၍ သူ၏ကလောင်နာမည်ကို မတ်ထွင်းဟုမှည့်ခဲ့သည်။ မတ် ထွင်း၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ရေအနက် ၂ လံရှိသောမြစ် သို့မဟုတ် ၁၂ ပေ - ရွက်လှေ သင်္ဘောများအတွက်လုံခြုံမှုလုံးဝမရှိသောရေအနက်ဖြစ်သည်။

မတ်ထွင်း၏ပုံပြင်ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည့် "The Celebrated Jumping of Calaveras County" ကို သတင်းစာများတွင်ပုံနှိပ်ရိုက်ထုတ်ပေးပြီး ဤပုံပြင် ဇာတ်လမ်းသည် လူကြိုက်များသောဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ မတ်ထွင်း သည် သွားလာလှည့်ပတ်သောသတင်းထောက်တစ်ဦးအဖြစ်တာဝန်ယူ၍ခရီး လှည့်လည်ပြီး သင်ကြားပို့ချခြင်းဟောပြောရေးခရီးများပြုလုပ်သည်။ ထိုခရီးများ သွားပြီးသည့်နောက်ပိုင်း သူသည် The Innocents Abroad ဇာတ်လမ်းကို ရေးသားပြီး ဤဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကြောင့် မတ်ထွင်းနာမည်ကျော်ကြားလာခဲ့ သည်။

မတ်ထွင်းကို ဟာသစာရေးဆရာတစ်ဦးဟု သိမှတ်ထားကြသည်။ သို့သော် သူ၏ဘဝမျက်နှာဖုံးနောက်ကွယ်တွင် သူသည်ခက်ခဲကြမ်းတမ်းသောဘဝခရီး ကိုဖြတ်သန်းခဲ့ရသည်။ သူသည် ဆင်းရဲမွဲတေခြင်း၊ သူ၏ဖခင်ကို စောစီးစွာဆုံးရှုံး လိုက်ရပြီးနောက် မကြာမီသူ၏အစ်ကိုဟင်နရီနှင့် သမီးလေး တို့ကိုဆုံးရှုံးလိုက် ရသည့်အချိန်မှ ဝမ်းနည်းကြေကွဲဖွယ်ရာများကို သိလာခဲ့ရသည်။ နာမည်ကျော် ကြားသော မတ်ထွင်း၏ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်သော "Huckleberry Finn" ကို တစ်ခါတရံ ကလေးများ၏စာအုပ်ဟု ထင်ရသော်လည်း ဤစာအုပ်တွင်ပါ သော ဝမ်းနည်းကြေကွဲဖွယ်ရာများနှင့် သောကပူဆွေးမှုများကို သက်ကြီးရွယ်အို များကလည်း အမြတ်တနိုးထားရှိကြသည်။ မတ်ထွင်း၏နာမည်ကြီးဇာတ်လမ်း တစ်ပုဒ်ဖြစ်သည့် "Tom sawyer" ကိုလည်းလူကြီးလူငယ်မရွေး စိတ်ဝင်တစား ဖတ်ရှုလေ့လာကြသည်။

လူသားများစဉ်းစားတတ်ရန် သင်ကြားပို့ချပေးခြင်း

ဆိုကရေးတီး (Socrates)

ဆိုကရေးတီး (Socrates) သည် အတွေးအခေါ်ပညာရှင်တစ်ဦးနှင့် ကျောင်းဆရာတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် အေသင်မြို့ (Athens)၊ ဂရစ်နိုင်ငံတွင် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀ ကျော်ကနေထိုင်ခဲ့သည်။ ဆိုကရေးတီးသည် အေသင်မြို့ရှိ နာမည်ကျော်ကြားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့်ခေါင်းဆောင်များကို အကုန်လုံးသိသော်လည်း သူသည် နာမည်ကြီးပြီး ဥစ္စာနေချမ်းသာကြွယ်ဝသော သူတစ်ဦးမဖြစ်ချင်ပေ။ သူလိုအပ်သောအရာမှာ သူသည် တွေးတောစဉ်းစားပြီး သူ့ထင်မြင်ချက်များကိုသာဖော်ပြချင်သည်။

ဆိုကရေးတီးသည် လူတို့အားစဉ်းစားတွေးခေါ်တတ်အောင်နှင့် ဘာများစဉ်းစားတတ်အောင်မသင်ကြားပို့ချပေးပေ၊ ပြောလဲမပြောပြပေ။ သို့သော် သူသည် မေးခွန်းများကိုထုတ်၍မေးသည်။ သူ၏ယူဆချက်မှာ အရေးကြီးဆုံးသော အရာသည် “ကိုယ့်ကိုယ်ကိုသိရမည်” နှင့် လူကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်ရန်နှင့် ဘဝသာယာဖြောင့်ဖြူးအောင်မည်သို့ နေထိုင်ရမည်ကိုသင်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုကရေးတီးသည် မည်သည့်အရာသည် ကောင်းသည်၊ မှန်သည်နှင့် သိသည် ဟု ကိုယ့်ကိုယ်ကိုထင်ယူသူများနှင့်ပြောဆိုဆွေးနွေးလေ့ရှိသည်။ သူသည် လူတို့ တခါမှမစဉ်းစားခဲ့ဘူးသေးသောအကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားတတ်လာအောင် မေးခွန်းများဖြင့် မေးဆိုပါသည်။

အချို့လူများက ဆိုကရေးတီးသည် လိုသည်ထက်ပို၍စဉ်းစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဟုပြောဆိုကြသည်။ ဆိုကရေးတီးသည် တစ်ခါတရံ တစ်နေရာတွင် စကားတလုံးမျှမပြောဘဲ မတုန်မလှုပ်ငြိမ်သက်စွာရပ်ပြီး စဉ်းစားနေသည်။ ဆိုကရေးတီးသည် သူ၏စဉ်းစားချက်များကို စာအုပ်ထဲတွင်မရေးချထားချေ။ စာ သင်သည့် အခါတွင်လည်း သူ၏အတွေးအခေါ်များကို မသင်ကြားပို့ချပေးပေ။ သူသည် ကြိမ်ဖန်များစွာ လူတို့ကို အမျက်ဒေါသထွက်အောင်ပြုလုပ်သည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ထိုသူတို့သည် ဆိုကရေးတီး၏မေးခွန်းများအား မဖြေဆိုနိုင် သည့်အချိန်တွင် စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်ပြီးအရှက်ကြီးစွာရသော ကြောင့်ဖြစ် သည်။

နောက်ဆုံး၌ အေသင်ခေါင်းဆောင်များက ဆိုကရေးတီးကို ထောင်ထဲသို့ဖမ်း သွင်းချုပ်နှောင်လိုက်သည်။ ထိုသူတို့ကဆိုကရေးတီးသည် အေသင်လူငယ်များ ၏ အကျင့်စာရိတ္တကိုပျက်ပြားအောင်ပြုလုပ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြပြီး အေသင်ဘုရားများကိုလည်း ဆိုကရေးတီးမယုံကြည်ကိုးကွယ်သောကြောင့်ဖြစ် သည်။ သူတို့သည် ပြစ်ဒဏ်ရှိသည့်အတိုင်း ဆိုကရေးတီးအားအဆိပ်ခတ်သတ် ကြွေးလိုက်သည်။ ဆိုကရေးတီး ထောင်မှထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း သူသည်အချုပ်ထဲတွင်နေရန်ရွေးချယ်ပြီး သူ၏ပြစ်ဒဏ်ကိုလက်ခံလိုက်သည်။ အ ကြောင်းမှာ ဆိုကရေးတီးသည် တရားဥပဒေကို လိုက်နာရမည့်တာဝန်ရှိသည်ဟု ခံယူယုံကြည်ထားသော သူတစ်ဦးဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဆိုကရေးတီး၏ တပည့်တယောက်ဖြစ်သူ ပလပ်တို (Plato) သည် နာမည်ကျော်ကြားသော ကျောင်းဆရာ တစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပလပ်တိုသည် ဆိုကရေးတီး၏ဆွေးနွေး ပြောဆိုမှု များကိုရေးမှတ်ထားသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ဆိုကရေးတီး၏အတွေး အခေါ်များကို လာမည့် နောင်လာနောက်သားခေတ်အဆက်ဆက်တွင် လေ့ လာဆည်းပူးနိုင်ရေးအတွက်နှင့် ရှင်သန်တည်မြဲရန်ဖြစ်သည်။

မဟောင်းနွမ်းနိုင်သော ပုံပြင်ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများ

ဝေလယမ်ရှိတ်စပီယား
(William Shakespeare)

ဝေလယမ်ရှိတ်စပီယားသည် (William Shakespeare) နာမည်ကျော်ကြားသော အကောင်းဆုံးဝတ္ထု ဇာတ်လမ်းရေးသားသည့်အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာ တစ်ဦးဟုအသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရပြီး သူသည် ကမ္ဘာအနှံ့တွင်ရှိသော လူပေါင်းများစွာတို့၏ ချစ်ခင်လေးစားမှုကိုအများဆုံးရရှိသောအနုပညာသည်တစ်ဦးဖြစ်သည်။

ရှိတ်စပီယား၏ဘဝအကြောင်းကို တော်တော်များမသိကြရပေ။ သူသည် ၁၅၆၄ ခုနှစ် Stratford-upon-Avon အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင်မွေးဖွားခဲ့သည်။ ဤအချိန်ကာလသည် ၁၇၇၆မအဲလစ်စဘက် ၁ အုပ်စိုးသောကာလ ဖြစ်သည်။ ရှိတ်စပီယားသည် အသက် ၂၀ အရွယ်ပြည့်သည့်နောက်ပိုင်းတွင် မြို့သို့သွားပြီးစာရေးသားခြင်းနှင့် သရုပ်ဆောင်မှုပညာများကိုသင်ယူလေ့လာခဲ့သည်။ သူသည် ရုပ်ရှင်သရုပ်ဆောင်အဖွဲ့တွင် ဝင်ရောက်ပြီး ဇာတ်ညွှန်းဇာတ်လမ်းများကို စတင်ရေးသားခဲ့ပါသည်။

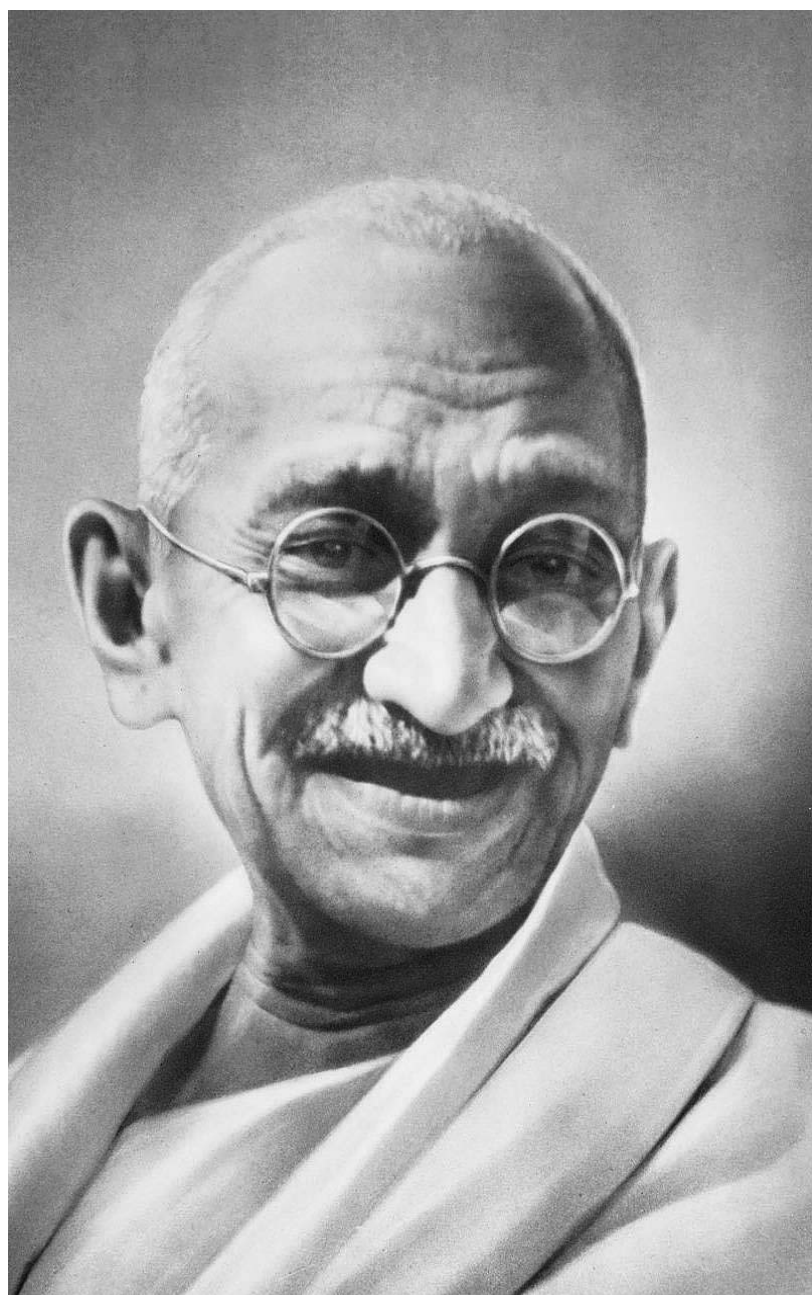
လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်တွင် ရှိတ်စပီယားသည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း ၃၈ ပုဒ်နှင့်ကဗျာအများအပြားကို ရေးသားပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ရှိတ်စပီယား၏အရေးအသားကိုကြည့်လျှင် သူသည် မြို့ကြီးမြို့ပြနှင့်ကျေးလက်ဒေသတွင်ရှိသော လူတို့၏စိတ်ခံစားမှုများကို များစွာသိနားလည်သည်ဟုပြောနိုင်ကြလိမ့်မည်။ ရှိတ်စပီယားကို သူ၏ပရိသတ်များက သူရေးသားသောဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများ

မှတစ်ဆင့်သိလာကြသည်။ သူ၏ဇာတ်ညွှန်းနှင့် ဇာတ်လမ်းကို ရုပ်ရှင်သရုပ်ဆောင်အဖွဲ့သားများ ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်အစီအစဉ် တင်ဆက်ပြသသည့်အခါ၌ ပရိသတ်များ၏စိတ်အာရုံမှုများကိုဆွဲဆောင်စေသည်။

နှစ်ပေါင်းလေးရာကျော်လွန်သွားခဲ့သော်လည်း လူအများအပြားသည် ရှိတ်စပီးယား၏ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများကို စိတ်ဝင်စားစွာဖတ်ရှုကြလျက်ရှိပြီး ဇာတ်စင်ပေါ်နှင့်ရုပ်ရှင်များတွင်လည်းတွေ့မြင်ကြည့်ရှုနေဆဲပင်။ လူအများတို့သည် ရှိတ်စပီးယား၏ကျော်ကြားသောအင်္ဂလိပ်စကားလုံး “to be or not to be” ကို ကောက်နှုတ် ပြောဆိုကြပြီး ရှိတ်စပီးယား၏ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းဇာတ်ညွှန်းများထဲမျောပါသွားပြီး သရုပ်ဆောင်များအပေါ် ငိုကြရီကြရသည်။ ရှိတ်စပီးယား၏ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများ ထင်ရှားကျော်ကြားခြင်းအကြောင်းရင်းတချို့မှာ သူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်ညွှန်းများသည် လူတို့၏စိတ်ခံစားမှုကိုသရုပ်မှန်အတိုင်း တင်ပြထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်အိမ်များမှာ ရှုပ်ထွေးသော်လည်း ၎င်းတို့မှာပရိသတ်၏စိတ်ဝင်စားမှုကိုဆွဲဆောင်ထားသည်။ သူ၏ စကားလုံးများမှာလည်းအင်အားကြီးပြီး ကဗျာဆန်သည်။

ရှိတ်စပီးယား၏ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း “Hamlet” ၏နိဂုံးမှာအလွန် ဝမ်းနည်းကြေကွဲဖွယ်ရာကောင်းသည်။ ထိုဝတ္ထု ဇာတ်လမ်းများသည် “အလွမ်းအဆွေးဇာတ်လမ်း” များဖြစ်သည်။ တချို့ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည့် “A Midsummer Night's Dream” ဇာတ်လမ်းမှာ ကပျက်ကချော်နှင့်ဟာသဇာတ်ခန်းများပြီး ပျော်ရွှင်ကြည်နူးမှုနှင့်အဆုံးသတ်သည့်ဇာတ်လမ်းများသည် “ဟာသဇာတ်လမ်း” များဖြစ်သည်။ သူ၏ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများဖြစ်သည့် ဂျူးလိယက်ဆီဇာ (Julius Caesar) နှင့်ဟင်နရီ ၅ (Henry V) ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများသည် ဘဝ အမှန်နှင့် ဖြစ်ရပ်မှန်များအပေါ်အခြေခံ၍ဖော်ပြထားသည်။ ဤဇာတ်လမ်းများသည် “သမိုင်းဝင်ဇာတ်လမ်း” များဖြစ်သည်။ အချို့ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည့် ရိုမီယိုနှင့် ဂျူးလိယက်ဇာတ်လမ်းသည် အချစ်ရေး၊ ဟာသနှင့် ဝမ်းနည်းပူဆွေးမှုများနည်းနည်း စီပါဝင်ကြပါသည်။

အန်းဖရန်.ရှဲဒိုင်ယာရီ

အန်းဖရန် (Anne Frank)

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဥရောပတွင်ရှိသည် နာဇီဂျာမနီများက ဂျူးလူမျိုးများနှင့် သူတို့၏ယဉ်ကျေးမှုများကို ဖျက်ဆီးရန်ကြိုးစားခဲ့ပါသည်။ နာဇီများက နယ်သာလန် နိုင်ငံအပါအဝင်ဥရောပနိုင်ငံအတော်များများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံရှိ အမ်စတာဒမ် (Amsterdam) မြို့တော်ထဲ၌ နာဇီစစ်တပ်များ၏ လိုက်လံဖမ်းဆီးမှုကြောင့် ဂျူးမိန်းကလေးတစ်ယောက်နှင့် သူမ၏ မိသားစုမှာ နှစ်နှစ်တာရှောင်ပုန်းနေခဲ့ရသည်။ ဤသို့ရှောင်လွှားပုန်းနေရသည့် အချိန်အတွင်း အန်းဖရန် (Anne Frank) ဟုခေါ်သော မိန်းကလေးက ဒိုင်ယာရီကလေးတစ်အုပ်ကိုရေးသားခဲ့ပြီး နောင်တွင်ဤဒိုင်ယာရီမှတ်စုစာအုပ်မှာ အလွန်ထင်ရှားကျော်ကြားသောစာအုပ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

စစ်ပွဲတစ်ဝက်လောက်ရောက်သောအခါ နာဇီတို့ကဂျူးလူမျိုးတို့ကိုဖမ်းပြီး အကျဉ်းစခန်းများသို့ပို့ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အန်းနှင့်သူ၏မိသားစုများသည် သူမ၏ဖခင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရိုဒေါင်နှင့်ရုံးခန်း၏ အနောက်ဘက်တွင် ပုန်းအောင်းနေကြသည်။ အခြားဂျူးလေးယောက်ကလည်း သူတို့နှင့်အတူ နေရာကျဉ်းကျဉ်းထဲတွင်ပုန်းနေကြပြီး အခြားဂျူး မဟုတ်သော သူငယ်ချင်းများက သူတို့အတွက် အစားအစာနှင့် အခြားအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို ခိုးဝှက်ယူဆောင်လာပေးကြသည်။

အန်းပုန်းနေရသည့်အချိန်တွင် သူမ၏အသက်မှာ (၁၃) နှစ်ပင်ရှိသေးသည်။ သူမ၏ ဒိုင်ယာရီစာအုပ်ထဲတွင် လျှို့ဝှက်အခန်းလေးထဲမှ သူမ၏နေ့စဉ်အသက်တာအကြောင်းကို ရေးသားထားသည်။ ထို့အတူ သူမ၏ စိတ်ကူးယဉ်အိမ်မက်များနှင့် ပုန်းကွယ်ရာနေရာမှကြီးထွားလာရသည့် သူမ၏ခံစားမှုများကို ရေးထည့်ထားပါသည်။

၁၉၄၄ ခုနှစ် ဩဂုတ်လအတွင်းနာဇီပုလိပ်တို့က သူမ၏မိသားစုကိုတွေ့၍ ဖမ်းဆီးသည့်အချိန်အထိတိုင် ဂိုဒေါင် အခန်းကျဉ်းထဲတွင်မထွက်ပဲ ပုန်းနေခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် နာဇီတို့က ဖရန်မိသားစုကို ပိုလန်နိုင်ငံရှိ အော့(ရှ်)ဝစ် (Auschwitz) စုပေါင်းစခန်းထဲသို့ပို့ဆောင်ကြသည်။ ထိုစခန်းမှာပင် အန်း၏ မိခင်သည် ၁၉၄၅ ခုနှစ်အတွင်းသေဆုံးခဲ့သည်။ အန်းနှင့်သူ ၏ညီမကလေးကို အခြားစခန်းတစ်ခုဖြစ်သော ဘယ်(ရ်)ဂန် ဘယ်(လ်)စန် (Bergen Belsen) သို့ပို့ဆောင်ခံရပြီး နှစ်ဦးစလုံးထိုစခန်းတွင်းမှာပင် အူရောင်ငန်းဖျားရောဂါကြောင့် သေဆုံးသွားရှာသည်။ အန်း၏ဖခင် အော်တိုဖရန် (Otto Frank) တစ်ဦးသာ လျှင် အသက်မသေ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

သူငယ်ချင်းများက အန်း၏ဒိုင်ယာရီကို သူမပုန်းကွယ်ခဲ့သည့်နေရာ၌ တွေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့်စစ်ပွဲအပြီး သူမ၏ဖခင်ဆီသို့ပြန်ပေးပြီး အော်တိုဖရန်က သူ့သမီး၏ဒိုင်ယာရီကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ အန်းကလေး၏ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်မျှော်လင့်ခြင်းတို့သည် သောင်းပေါင်းများစွာသော စာဖတ်သူတို့အတွက်အားပေးစရာများဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခုတွင် ဖရန်မိသားစုဝင်တို့ ပုန်းအောင်းခဲ့သည့် အိမ်စတာဒမ်မြို့ရှိ နေရာကလေးကို ပြတိုက်အဖြစ် အများသူငါများ ကြည့်ရှုနိုင်ရန်ဖွင့်လှစ်ထားပါသည်။

ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသောအာဂမိန်းမ

ဟယ်လင်ကဲလာ: (Helen Keller)

ဟယ်လင်ကဲလာ: (Helen Keller) သည် မွေးဖွားပြီးချင်းမျက်စိမမြင်၊ နားမကြားသော ဒုက္ခိတကလေးဖြစ်ခဲ့ရသည်။ သို့သော် သူမ၏ ကြိုးစားမှုကြောင့် စာဖတ်တတ်၊ ရေးတတ်၊ စကားပြောတတ်ခဲ့သည်။

ဟယ်လင်သည် ၁၈၈၀ ခုနှစ်၌ အမေရိကန်နိုင်ငံအာလဘားမားတွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သူမ၏အသက် ၁၉ လအတွင်း၌ နီမြန်းအဖျားရောဂါခံစားရသည်။ နောက်ဆုံးတွင်သူမ၏ရောဂါပျောက်ဆုံးသွားသော်လည်း သူမ၏အမြင်အာရုံနှင့် အကြားအာရုံတို့ကိုဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ သူမအနေနှင့်အခြားသူများပြောသော စကားကို မကြားရ သောကြောင့် စကားပြောတတ်ရန်အတွက်မလေ့ကျင့်ခဲ့ချေ။

အသက် ၆ နှစ်အရွယ်တွင် သူမကို ဆရာဝန်ကြီးအလက်ဇန္ဒားဂရေဟမ်ဘဲ (လ်) ကစမ်းသပ်ကြည့်ရှုခဲ့သည်။ အလက်ဇန္ဒားသည် စကားမပြောတတ်သော ကလေးများကို ကုသသည့်ဆရာဝန်ဖြစ်ပြီး တယ်လီဖုန်းများကို တီထွင်သူဖြစ်သည်။ ဆရာဝန်ဘဲ(လ်) ကဆရာမ အန်းစူလီဗန်ကို ဟယ်လင်အားကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ရန်စေလွှတ်ခဲ့သည်။

စူလီဗန်ကိုယ်၌က အလွန်တော်သောအမျိုးသမီးတစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ သူမသည် အလွန်စိတ်ရှည်ပြီး ဟယ်လင်ကို အရာဝတ္ထုအမျိုးမျိုးအမည်ကို သင်ပြ

သည်။ သူမကဟယ်လင်ကိုလက်နှင့် စာလုံးပေါင်းရန်သင်ပြသည်။ ဤသို့လက်
ချောင်းကလေးများဖြင့် စာလုံးပေါင်းခြင်းဖြင့် ဆရာမဂူလီဗန်က ဟယ်လင်ကို မိမိ
စမ်းသပ်ထိတွေ့သော အရာဝတ္ထုများ၏နာမည်ကို နားလည်ရန်ရှင်းပြသည်။

ဟယ်လင်ကစာလုံးများကို ကြိုးစားသင်ယူပြီး မကြာခင်လက်ညှိုးကလေးများဖြင့်
စမ်းသပ်၍စာဖတ်ရသော အက္ခရာစာလုံးများကို ဖတ်တတ်လာသည်။ ကတ်
ပြားများပေါ်တွင် ရေးထားသောဖောင်းကြွစာလုံးများစမ်း သပ်ဖတ်ကြည့်သည်။
ထို့နောက် (Braille) ဟုခေါ်သောမျက်မမြင်တို့၏ စာရေးနည်းကို သင်ယူတတ်
မြောက်ခဲ့သည်။ အခြားဆရာမတစ်ယောက်ဖြစ်သော စာရာမူလာသည်
ဟယ်လင်ကို အခြားလူများ၏ နှုတ်ခမ်းများနှင့်လည်မျိုများကို စမ်းသပ်ပြီး စကား
ပြောသင်ကြားစေခဲ့သည်။

ဟယ်လင်သည် မျက်မမြင်တစ်ယောက်ဖြစ်သော်လည်း "The Story of My
Life" နှင့် "Helen Keller's Journal" အပါစာအုပ်များစွာကိုရေးသားခဲ့သည်။
သူမ၏ငယ်စဉ်ဘဝက ဆရာမဂူလီဗန်နှင့် သူမ၏အကြောင်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သော “The
Miracle Worker” ဇာတ်လမ်းနှင့်ရုပ်ရှင်တို့မှာ ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့သည်။

ဟယ်လင်ကဲလားသည် အသက် ၈၈ နှစ်အရွယ်တွင်ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ သူမကို
ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ထက်မြက်သည့် မိန်းမတစ်ယောက်ဟု အသိအမှတ်ပြု အောက်မေ့
သတိရကြသည်။

ပြည်သူ့အခွင့်အရေးအတွက် လှုပ်ရှားသည့်ခေါင်းဆောင်

မာတင်လူသာ ကင်းဂျေအာ(ရ်)
(Martin Luther King JR)

၁၉၅၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့၌အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ မောင်ဂိုမာရီ အာလဘားမားတွင် ရိုစာပတ်(စ်) ဟု ခေါ်သောလူမည်းအမျိုးသမီးကြီးတစ်ယောက်အဖမ်းခံခဲ့ရသည်။ သူမအဖမ်းခံခဲ့ရသည့်အမှုမှာ လူဖြူအမျိုးသားတစ်ဦးကို သူမ၏ဘတ်စကားနေရာထိုင်ခုံတွင် ပေးထိုင်ရန်ငြင်းပယ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဥပဒေမှာလူမည်းလူမျိုးများသည် ရထားနှင့်ကားပေါ်ရှိ သတ်မှတ်ထားသောနေရာများတွင်သာထိုင်ကြရန် လူဖြူများသုံးသောအိမ်သာ မသုံးရန်နှင့် ရေကိုလူဖြူများသောက်သော ရေစမ်းများတွင် မသောက်ရန် တားမြစ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ရိုစာပတ်(စ်) ၏လှုပ်ရှားမှုမှာ မြို့ထဲရှိလူမည်းများအကြား အစပျိုးဂယက်ရိုက်လာသည်။ ထို့နောက် ဆန္ဒပြမှုများတွင် မာတင်လူသာ ကင်းဂျေအာ(ရ်) (Martin Luther King JR) ကိုခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဦးဆောင်ရန် ရွေးခဲ့ကြသည်။

မာတင်လူသာကင်းသည် နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်အသင်းအုပ်ဆရာတစ်ဦးဖြစ်ပြီး အိန္ဒိယအမျိုးသားခေါင်းဆောင်မဟတ္တမဂန္ဒီ၏ တပည့်တစ်ယောက်လဲဖြစ်သည်။ သူ၏ယုံကြည်ချက်မှာ အကြမ်းမဖက်သောလှုပ်ရှားမှုများသည် ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒကိုဖော်ပြရန်စွမ်းအားအရှိဆုံးနည်းပင်ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာမိမိတို့၏ အခွင့်အရေးကို လူထုဆန္ဒပြပွဲနှင့် သပိတ်မှောက်ပွဲကဲ့သော ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် တောင်းဆိုရန်ဖြစ်ပြီး တိုက်ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းကို ရှောင်ရှားရန်တို့ဖြစ်သည်။ မာတင်

လူသားကင်းစီးဆောင်သောဆန္ဒပြပွဲအပြီး နောက်တစ်နှစ်အကြာတွင်ဥပဒေများကိုပြောင်းလဲခဲ့ကြသည်။

မည်သို့ဆိုစေကာမူ လူမည်းများသည် လူဖြူများနှင့်တူညီသော အခွင့်အရေးနှင့် အခွင့်ထူးများမရရှိပေ။ ၁၉၆၃ ခုနှစ်တွင်မာတင်နှင့် သူ့ကိုထောက်ခံသောသူများသည် အဆင့်အတန်းခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် ဆန္ဒပြသောကြောင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချ ခြင်းခံရသည်။ ထောင်မှလွတ်မြောက်လာသောအခါကင်းနှင့် အခြားသော ပြည်သူ့အခွင့်အရေးအတွက်လှုပ်ရှားသူများသည် တိုင်းပြည်၏ မြို့တော်ဖြစ်သော ဝါရှင်တန်ဒီစီ (Washington D.C) သို့ချီတက်ခဲ့ကြသည်။ ဤတွင်မာတင်ကလူထောင်ပေါင်းများစွာရှေ့တွင် တရားဟောခဲ့ပြီး “ကျွန်တော်မှာ အိမ်မက်တစ်ခုရှိတယ်” ဟုပြောခဲ့သည်။ သူ့၏အိမ်မက်ဆိုသည်မှာ တစ်နေ့တွင်လူသား အားလုံးတန်းတူညီမျှမှုရှိပြီးညီအစ်ကို မောင်နှမဖြစ်လာရန် ပင်ဖြစ်သည်။

သူ့၏ပြည်သူ့အခွင့်အရေးအတွက်လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။ သူ၏လှုပ်ရှားမှုများအားလုံးတွင် ငြိမ်းချမ်းသောနည်းကိုသာအသုံးပြုကြသည်။ သို့သော် ၁၉၆၈ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် **Memphis, Tennessee** တွင် ဂျိမ်းအယ်လ်ရေး ဆိုသောသူ၏ပစ်သတ်အဆုံးစီရင်ခြင်းကို ခံခဲ့ရရှာသည်။

ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသော ဘောလုံးသမား

ပီလီ (Pelé)

တစ်ခါက ဘောလုံးသမားတစ်ယောက်သည် အခြားဘောလုံးသမားများ ထက် ဘောလုံးလောကကြီးကို ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထင်ရှားကျော်ကြားအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုလူ၏နာမည်က ပီလီ (Pelé) ဖြစ်သည်။ ပီလီ၏ နာမည်အရင်းမှာ အက်ဆင်အရန်တေးဒိုနာစီမင်တို (Edson Arantes do Nascimento) ဖြစ်ပြီး ၁၉၄၀ ခုနှစ်က ဘရာဇီး (လ်) နိုင်ငံတွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွင်း၌ ပီလီသည် စန်တိုဘောလုံးအသင်း (Santos Football Club) တွင်ကစားရင်းနာမည်ရလာသည်။ ဤအသင်းတွင် ပီလီကစားနေစဉ် အတွင်း တောင်အမေရိကနိုင်ငံများ၏ ကမ္ဘာ့ဖလားဆုပေါင်းများစွာကိုရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဘောလုံးအဖွဲ့မှပထမဦးဆုံး ကမ္ဘာ့ဖလားဆုကိုရရှိခဲ့သည်။ ပီလီသည် ဘရာဇီး(လ်) နိုင်ငံအသင်းအတွက်လဲကစားခဲ့ပြီး ၁၉၅၈၊ ၁၉၆၂ နှင့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်တို့တွင် ကမ္ဘာ့ဖလားပွဲရရှိနိုင် အောင်ကူညီကစားခဲ့သည်။

ပီလီသည် ကစားရာတွင် လျင်မြန်ဖျတ်လတ်ပြီး မိမိအရှိန်ကိုထိန်းနိုင်၍ အလွန် တော်သည့်အားကစားသမားတစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ အခြားအားကစား သမား များ၏လှုပ်ရှားမှုကိုအကဲခတ်နိုင်ပြီး ဘောလုံးကိုကောင်းကောင်းထိန်း နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ခြေထောက်ဖြင့်ကန်၍ဖြစ်စေ၊ သူဦးခေါင်းဖြင့်ဘောလုံးကို အရှိန်ပြင်းစွာပစ် ပေါက်ထဲသို့တည့်တည့်ကန်သွင်း၊ တိုက်သွင်းနိုင်သည်။

ပီလီ၏ဘောလုံးသမားသက်တမ်းတစ်လျှောက်လုံးဘောလုံးပွဲပေါင်း ၁၃၆၃ ပွဲကစား၍ ဂိုးပေါင်း ၁၂၈၂ ဂိုးသွင်း နိုင်ခဲ့ကာ တစ်နှစ်အတွင်းတွင်ပင်ဂိုးပေါင်း ၁၃၉ ဂိုးသွင်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သူ၏ ၁၀၀၀ ပြည့်ဂိုးကို ၁၉၆၉ ခုနှစ်မှာ သွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဘရာဇီး(လ်)နိုင်ငံတွင် ပီလီကိုသူရဲကောင်းအဖြစ်မှတ်ယူသည်။ သူ၏ဘောလုံးပရိသတ်များ ကသူ့ကို (Pe'rola Negra) ဟုခေါ်ကြပြီး အမိပွယ်မှာ “ပုလဲနက်” ဖြစ်သည်။

ပီလီ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင်အငြိမ်းစားယူပြီးဖြစ်ခဲ့သော်လည်း နောင်တစ်နှစ်အတွင်းမှာ ပင်နယူးယောက်ခေါ်စမို (Cosmos) အသင်းတွင်ပြန်လည်ကစားသည်။ သူကသူ့ယခုကဲ့သို့ပြန်လည်ကစားခြင်းမှာ “အမေရိကန်တွင် ဘောလုံးပြန်ပြီး ထင်ရှားကျော်ကြားလာအောင်လုပ်ဖို့” ဟုပြောပြခဲ့သည်။ ထို့အတူပင် အမေရိကန်၌ အောင်မြင်မှုရကာ လူသိများသောကြယ်တစ်ပွင့်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ပီလီသည်ဘောလုံးတစ်ခုထဲတွင်အစွမ်းရှိသည် မဟုတ်ပဲသူရေးခဲ့သော လူ့ဘဝကိုယ်ရေးမှတ်တမ်းများမှာအရောင်းရအကောင်းဆုံးဖြင့် အောင်မြင်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ ထို့အတူ ရုပ်ရှင်တွင်သရုပ်ဆောင်အဖြစ်သရုပ် ဆောင်ဖူးခဲ့ပြီး သီချင်းများလဲရေးစပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင်ထုတ်ဝေခဲ့သော ပီလီ (Pele') ဇာတ်ကားအတွက်သီချင်းရေးစပ်ခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာ့အမြင့်ဆုံးတောင်ထိပ်ပေါ် ဖဝါးချနိုင်ခဲ့သူ

တန်စင်နော်ဂေး (Tenzing Norgay)
အက်ဒမန်ဟောလာရီ (Edmund Hillary)

၁၉၅၃ ခုနှစ် မေလ ၂၉ ရက်နေ့နံနက် ၁၁:၃၀ တွင် တန်စင်နော်ဂေး (Tenzing Norgay) နှင့် အက်ဒမန်ဟောလာရီ (Edmund Hillary) တို့သည် ကမ္ဘာ့အမြင့်ဆုံးတောင်ဖြစ်သော ဝေရတ်တောင်ထိပ်သို့ ပထမဆုံးခြေချတက်ရောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

တန်စင်နော်ဂေးသည် ၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် တိဗက်နိုင်ငံ (ယခုတရုတ်နိုင်ငံ၏အစိတ်ပိုင်းတစ်ခု) တွင်ဖွားမြင်သည်။ ထို့နောက်နီပေါနိုင်ငံသို့သွားပြီး ဂျယ်ဖာလူမျိုးများနှင့် အတူအခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့သည်။ ဂျယ်ဖာလူမျိုးတို့သည် တိဗက်နိုင်ငံမှ နီပေါသို့လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ရာပေါင်းများစွာကရောက်လာခဲ့ကြသည့် လူမျိုးများဖြစ်ပြီး တောင်ပေါ်ဒေသများတွင်နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

တန်စင်နော်ဂေးထိုင်သောရွာနှင့် မနီးမဝေးတွင် ဝေရတ်တောင်ကြီးက ထီးထီးမားမား ရပ်တည်နေပါသည်။ ဝေရတ်တောင်သည် ဟိမဝန္တာတောင်တန်းတွင်ရှိပြီး နီပေါနိုင်ငံနှင့်တိဗက်နယ်စပ်တွင်ရှိသည်။ ဥရောပနိုင်ငံသားတို့က တောင်တက်ရန် နီပေါနိုင်ငံသို့သွားသည့်အခါ ဂျယ်ဖာလူမျိုးတို့ကို ရိက္ခာအထမ်းသမားအဖြစ်ငှားရမ်းကြသည်။ ဂျယ်ဖာလူမျိုးတို့သည် မြင့်မားသောတောင်တန်းများပေါ်တွင် နေထိုင်သောကြောင့် အတွေ့အကြုံ များသောလမ်းပြများနှင့် တောင်တက်သမားများဖြစ်ကြသည်။

အသက် (၁၈) နှစ်အရွယ်တွင် တန်စင်က အိန္ဒိယနိုင်ငံဒါဂျီလင် (Darjiling) မြို့ သို့ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့သည်။ ထိုနေရာ၌ တောင်တက်သမားများ၏ အထမ်းသမား အဖြစ်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုရန်ရည်ရွယ်ထားသည်။ သုံးနှစ်ပြည့်သည့် နောက်ပိုင်း ဧဝရတ်တောင်သို့တက်ရန်သူတေသနပြုသော အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့တွင် အထမ်းသမား အဖြစ်လိုက်ပါခွင့်ရခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် နောင်နှစ်အနည်းငယ်တွင် ဧဝရတ်တောင်တက်သူများထဲတွင် တန်စင် ကပို၍ အခေါက်ပေါင်းမြောက်များစွာ တက်ရောက်ခဲ့သည်။

လူပေါင်းမြောက်များစွာနှင့် အလုပ်လုပ်ရသဖြင့် တန်စင်ကဘာသာစကား (၇) မျိုးကိုပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ နောင်တွင်အထမ်းသမားခေါင်းဆောင်ရာထူးဖြစ်သော စီဒါ (Sirdar) ကိုရလာခဲ့သည်။ သူကဆက်လက်၍ လမ်းပြအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲဖြစ်ပြီး တောင်တက်သမားများအတွက်အားကိုးစရာဖြစ်လာသည်။

၁၉၅၃ ခုနှစ် အက်ဒမန်ဟောလာရီနှင့် တက်ခဲ့သောသမိုင်းဝင်ခရီးတွင် အက်ဒမန်ဟောလာရီကခြေချော်ပြီး သေလုမျောပါးဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ဤတွင်တန်စင်ကငြိမ်သက်စွာဖြင့် ကြိုးကိုတင်းကြပ်စွာကိုင်ထားပြီး ပုဆိန်ကိုရေ ခဲပေါ်တွင်စိုက်ထားကာ အက်ဒမန်ကိုကယ်တင်ခဲ့သည်။ နောင်တွင် သူကအေးဆေးတည်ငြိမ်စွာနဲ့ “တောင်တက်သမားတွေက တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် အမြဲကူညီတယ်” လို့ပြောခဲ့သည်။

သူ၏ဖွဲ့လုံလဝီရိယနှင့်သူရသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ဧဝရတ်တောင်ထိပ်ပေါ်သို့ ပထမဆုံးရောက်ရှိခဲ့သူများ ထဲတွင်အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ တန်စင်က “British George Cross star နှင့်နီပေါနိုင်ငံ၏ ကြယ် Star of Nepal ဆု” ကိုအချီးမြှင့်ခံခဲ့ရသည်။

ကမ္ဘာအနှံ့ခြေဆန်ခဲ့သူ

ဖရက်ဒီနန်မဂယ်လန် (Ferdinand Magellan)

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာက အလွန်ရဲရင့်သောပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများကသာလျှင် ပင်လယ်ကြီးများကိုဖြတ်ကျော်၍ လူသူအရောက်အပေါက်မရှိသော ဒေသများသို့ ခြေဆန်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသူများထဲတွင် ဖရက်ဒီနန်မဂယ်လန် (Ferdinand Magellan) ဆိုသူလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

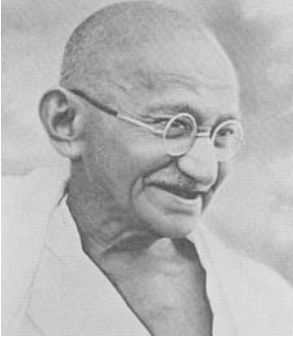
မဂယ်လန်သည် ၁၄၈၀ ခုနှစ်အတွင်း ပေါ်တူဂီနိုင်ငံ၌ ချမ်းသာသော မိသားစုမှ ဖွားမြင်သည်။ သူ့အသက် ၂၅ နှစ်တွင် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံရေတပ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်အမှုထမ်းပြီး တိုက်ပွဲပေါင်းများစွာ ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရပြီး နေရာအနှံ့အပြားသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ပေါ်တူဂီရေတပ်တွင် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကြာအောင် အမှုထမ်းခဲ့သော်လည်း ပေါ်တူဂီဘုရင်ကသူ့ကိုလခတိုးပေးရန်ငြင်းဆန်သဖြင့် ပေါ်တူဂီရေတပ်မှနှုတ်ထွက်ပြီး စပိန်ဘုရင်အတွက် အလုပ်လုပ်ရန်ထွက်ခဲ့သည်။

ထိုအချိန်တွင် ပေါ်တူဂီတို့က အာဖရိကနှင့်အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာပင်လယ်ရေကြောများကို ထိန်းသိမ်းထားပြီးသ ဘာဝအရင်းအမြစ်နှင့် အမွှေးအကြိုင်များ ကြွယ်ဝသော **Spice** ကျွန်းစု ယခု (East Indies) သို့ရောက်ရှိပြီး ထိန်းသိမ်းရရှိရန် မျှော်လင့်သည်။ မဂယ်လန်ကအနောက်ဘက်ဆီရာသို့ ရွက်လွှင့်ပြီး ထိုကျွန်းစုများသို့ သွား ရောက်ရန်အတွက်လမ်းစဉ်ထွက်ရန်ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၅၁၉ ခုနှစ်တွင် အတ္တလန်တိတ်နှင့်အမေရိက တောင်ပိုင်းကမ်းရိုး

တန်းတစ်လျှောက်တွင်ရွက်လွှင့်ခဲ့ကြသည်။ အမေရိကတောင်ပိုင်းကနေသမုဒ္ဒရာ သို့ထွက်ရန်လမ်းတွေ့ရှိမည်ဟု မျှော်လင့်ပြီး နောင်တွင်တကယ်တွေ့ရှိသဖြင့် ထို နေရာကို မဂယ်လန်ရေလက်ကြားဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဖက်ခြမ်းတွင်ရှိ သော သမုဒ္ဒရာမှာငြိမ်သက်တည်ငြိမ်ပြီး အေးချမ်းသည့်ပုံပေါ်သဖြင့် ပစိဖိတ်ဟု အမည်ပေးသည်။ ပစိဖိတ်မှာ လက်တင်စကားလုံးဖြစ်ပြီး အဓိပ္ပါယ်မှာငြိမ်းချမ်း သာယာခြင်းဖြစ်သည်။

၉၉ ရက်မြောက်နေ့တွင် မဂယ်လန်၏သင်္ဘောမှာ ယခုကွမ် “Guam” ဟုခေါ် သောကျွန်းရှိ ရာသို့ရောက်လာသည်။ ထို့နောက် ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းသို့အခြေချပြီး မဂယ်လန်၏ လူများမှာကျွန်းသားများနှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့ သည်။ မဂယ်လန်က ထိုနေရာ၌ပင် ၁၅၂၁ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင်အသတ်ခံခဲ့ရသည်။

ထို့နောက် ထိုသင်္ဘောကိုဂျူအန်စီဘတ်စတီယန် အေ(လ်)ခါနို (Juan Sebastian de Elcano) ကပြန် လည်ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ကျန်ခဲ့သည် သင်္ဘောသားများမှာ ဟင်းမွှေးအကြိုင်ရှိရာ Spice ကျွန်းစုသို့သွားပြီး ဟင်းအမွှေးအကြိုင်များ အပြည့် တင်ကာ စပိန်သို့ပြန်လာခဲ့ကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ခရီးထွက်ခဲ့သည့်သူများ ဖြစ်ခဲ့ကြ သည်။ သို့သော် ကမ္ဘာကိုပတ်ခဲ့သည်အတောအတွင်းလူပေါင်း ၂၀၀ အသက် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

ဆားနှင့်အင်ပါယာ

မဟတ္တမဂန္ဒီ (Mahatma Gandhi)

၁၉၃၀ ခုနှစ် မတ်လတွင် အသက် (၆၁) နှစ်အရွယ်ရှိသည့် အိန္ဒိယအမျိုးသားကြီးတစ်ဦးသည် နေအိမ်မှနေ၍ ပင်လယ်ရှိရာသို့ ခရီးဝေးခြေဆန်ခဲ့သည်။ လူများကသူ့ကို ဘယ်သွားမလဲဟုမေးသောအခါ မဟတ္တမဂန္ဒီက “ကျွန်တော် ပင်လယ်ထဲသွားပြီးဆားနဲ့သွားယူမလို့ပါ” ဟုပြန်ဖြေ၏။ မကြာခင်မှာ ထောင်ပေါင်းများစွာ သောလူများကသူနှင့်အတူပူးပေါင်း၍ ပင်လယ်ရှိရာသို့တစ်လကြာ ခရီးနှင့်ခဲ့ကြရာ ထိုခရီးကိုလူများက “ဆားချီတက်ပွဲ” ဟုအသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြသည်။

မဟတ္တမဂန္ဒီကဟင်ဒူဘာသာဝင်အိန္ဒိယလူမျိုးဖြစ်ပြီး လန်ဒန်ရှိဥရောပ ဥပဒေကျောင်းတွင်တက်ရောက်အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အိန္ဒိယမှာဗြိတိသျှလက်အောက်ခံအဖြစ်ရှိနေပြီး ဂန္ဒီက အိန္ဒိယသို့ပြန်လာချိန်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများ၏ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် တန်းတူမရှိသည်ကိုတွေ့သည့်အတွက်ဒေါသထွက်ရသည်။ ဂန္ဒီကဗြိတိသျှတို့၏ တရားမျှတမှုမရှိသောဥပဒေကို မလိုက်နာခြင်း စသည့် ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့်တော်လှန်ခြင်းကိုပို၍ ယုံကြည်မှုရှိသည်။ ဥပမာ- အိန္ဒိယအမျိုးသားများအား ဗြိတိသျှတို့၏ကုန်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူမသုံးစွဲပဲ မိမိတို့၏အဝတ်အစားများကိုကိုယ်တိုင်ထုတ်လုပ်ရန် အားပေးတိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ဟင်ဒူဘာသာဝင်များက ဂန္ဒီကို မဟတ္တမ ဟုစတင်ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ မဟတ္တမ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ “မြင့်မြတ်သောသူ” ဟုအဓိပ္ပါယ်ရှိသည်။

အိန္ဒိယလူမျိုးအများစုမှာ ဗြိတိသျှမှထုတ်လုပ်သောဈေးကြီးသည့်ဆားများကို မဝယ်ယူသုံးစွဲနိုင်ကြချေ။ ထို့အတူမိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဆားချက်ရန်လဲ ဥပဒေ က တားမြစ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လယ်ရေများကိုယူ၍ဆားချက် ရန်ဂန္ဓိက ကီလိုမီတာ ၃၀၀ ကျော်လမ်းလျှောက်ခဲ့သည်။ ဤဆားချိတ်ကဲ့အပြီးတွင် ဗြိတိသျှတို့က ဂန္ဓိကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချလိုက်သည်။ ဤအကြိမ်သည် ဂန္ဓိ၏ အကြမ်းမဖက်သောငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြခြင်းအတွက် ပထမဆုံးနှင့် နောက်ဆုံး အကြိမ်ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဂန္ဓိကထောင်ထဲသို့ ပျော်ရွှင် စွာသွားရောက်ခဲ့သည်။ ဂန္ဓိထောင်ထဲမှထွက်လာသောအခါအိန္ဒိယလူမျိုးများမှာ မိမိတို့တိုင်းပြည်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့်ပြန်လည် ရယူရန် သင်ကြားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည်ဗြိတိန် နိုင်ငံမှ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်းနိုင်ငံတွင်းရှိ ဟိန္ဒူနှင့်မူတ်စလင်ဘာသာ ဝင်တို့ အကြမ်းဖက်မှုအဓိက ရုန်းများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဂန္ဓိမသေဆုံးမှီ နောက်ဆုံး နှစ်အတွင်း အိန္ဒိယလူမျိုးများအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးအောင် ကြိုးစားလုပ်ဆောင် ခဲ့သည်။

ဆင်းရဲသားများနှင့်သေလုမျောပါးဖြစ် နေသူများ၏ မိခင်ကြီး

မာသာထရီစာ (Mother Teresa)

မာသာထရီစာ (Mother Teresa) ကို တကမ္ဘာလုံးက ကြင်နာသနားနှင့် ပြည့်စုံပြီး လူမှုဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်သူဟုသိထားကြသည်။

မာသာထရီစာသည် ၁၉၁၀ ခုနှစ်၌ Agnes Gonxha Bojaxhiu ရှိ အယ်လ်ဘေးနီးယား (ယခုမာစီဒိုနီးယား) တွင်ဖွားမြင်သည်။ သူမအသက် (၁၈) နှစ်အရွယ်တွင် ရိုမန် ကတ်သလစ်ဘုရားကျောင်းတွင် သီလရှင်အဖြစ် ခံယူရန်ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ သူမသည် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံသို့သွား၍ **Institute of Blessed Virgin Mary** ကျောင်းတက်ခဲ့သည်။ သူမကရိုးသားစွာကျင့်ဝတ် နေထိုင်ပြီး တစ်သက်လုံးလက်မထပ်ပါဟု ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုကာ စစ္စတာထရီစာ ဘွဲ့ခံ ယူလိုက်သည်။

ထိုကျောင်းသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ဧဝံဂလိလုပ်ငန်းနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မကြာမှီတွင် စစ္စတာထရီစာက အိန္ဒိယ နိုင်ငံတွင်ဆရာအဖြစ်အလုပ်လုပ်ရန်ရေလမ်းခရီးဖြင့် ခရီးထွက်ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယ နိုင်ငံရှိ ကျောင်းနှစ်ကျောင်းတွင် ၁၇ နှစ်ကျော်မျှ ကျောင်းဆရာအဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ သူမ စာသင်ကြားခဲ့သော ကျောင်းတစ်ကျောင်းမှာ ကာလကတ္တားတွင်ရှိသည်။ ဤတွင်မာသာ ထရီစာက လူများ၏ဆင်းရဲမှုနှင့် ဒုက္ခအမျိုးမျိုးအဖုံဖုံခံစားမှုများကိုတွေ့ရှိလာကြသည်။ မာသာထရီစာကသူမ

၏ဘဝတွင်အရေးကြီးသောဆုံးဖြတ်ချက်နှစ်ခုကိုသာချခဲ့သည်ဟုပြောသည်။ ပထမဆုံးဖြတ်ချက်က မယ်သီလရှင်အဖြစ်ခံယူရန်နှင့် ဒုတိယတစ်ခုက ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ချခဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်သည့် မိမိဘဝကိုလူနာများနှင့် ဆင်းရဲသားများအား ကူညီရန်အတွက် ပေးဆပ်လိုက်ရန်ဆုံးဖြတ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။

သူနာပြုသင်တန်းဆင်းပြီးပြီးချင်း မာသာထရီစာက ကာလကတ္တားတွင်ရှိသော ဆင်းရဲသားရပ်ကွက်တွင် စတင်အလုပ်လုပ်တော့သည်။ နောင်တွင်သူက အိန္ဒိယ နိုင်ငံသားဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက်သူ၏ **Missionaries of Charity** အဖွဲ့ကြီး ကိုထောင်လိုက်ပြီးနောက်မကြာတွင် မာသာထရီစာဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ နေမကောင်းဖြစ်သောသူများနှင့် ကိုယ်အင်္ဂါများမပြည့်စုံသူများကို ကူညီရန် စိတ်ပါဝင်စားသော အခြားရိုမန်ကတ်သလစ်သီလရှင်များနှင့်အတူ တွဲဖက်ကာ လုပ်ငန်း စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ယခုမာသာထရီစာ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် **Missionaries of Charity** စင်တာ ကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင်ဖွင့် လှစ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဤဌာနများတွင် လူအားလုံး ဘာ သာမရွေးပြုစောင့်ရှောက်မှုခံရမည်ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် တွင်မာသာထရီစာကို ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်လ်ဆုပေးအပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် မာသာ ထရီစာကွယ်လွန်ပြီး မကြာမှီပင်မာသာထရီစာကိုစိန့် သို့မဟုတ် သူတော်စင် အဖြစ် သတ်မှတ်ရန်လုပ်ငန်းများ စတင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံများ၏ သူရဲကောင်း

ဆိုင်မွန် ဘိုလီဗတ် (Simon Bolivar)

၁၈၀၀ ခုနှစ်ဦးပိုင်းတွင် ဗင်နီဇွဲလားဖြစ်လာမည့် နိုင်ငံလေးတစ်ခုထဲတွင် အလွန် အမြော်အမြင်ကြီးမားသည့်လူတစ်ဦးရှိသည်။ သူကတောင်အမေရိကတွင်ရှိ သော စပိန်လက်အောက်ခံနိုင်ငံအားလုံးအတွက် လွတ်လပ်ရေးရပြီး အင်အား ကြီးမားသည့် နိုင်ငံအသစ်တစ်နိုင်ငံအဖြစ်ပူးပေါင်းစေလိုသည်။

ထိုသူမှာ ဆိုင်မွန် ဘိုလီဗတ် (Simon Bolivar) ဖြစ်သည်။ သူ၏ရည်ရွယ်ချက် အောင်မြင်ရန်အတွက် စပိန်များကိုနှစ်များစွာတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း တွင်ရှိလူများကလဲ သူ့ကိုလာ၍ကူညီတိုက်ခိုက်ပေးကြသည်။ များသောအား ဖြင့် ဥရောပတိုက်မှလာကြသူများဖြစ်ပြီး သူ့ကိုတောင်အမေရိကတိုက်နေရာ အနှံ့တွင် ရှာဖွေ၍ကူညီကြသည်။

ဘိုလီဗတ်သည် ၁၇၈၃ ခုနှစ်တွင်ဖွားမြင်သည်။ သူသည် နယူကရန်ဒါတွင် (ယခုကိုလံဘီယာ) အီကွေဒေါနှင့် အခြားတိုင်းပြည်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့ တို့ကို စပိန်လက်အောက်မှလွတ်မြောက်ရန်တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် သမိုင်းတွင်ရဲရင့် သတ္တိရှိသောလုပ်ဆောင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၈၁၉ ခုနှစ် နွေဦးပေါက်ကာလတွင် စစ်သား ၂၅၀၀ ပါဝင်သောစစ်တပ်ကိုဦးစီးပြီး ရေဖုံးလွှမ်းနေသောဒေသများ၊ ဆီးနှင်းကျသောတောင်တန်းများနှင့် လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေးမရှိသော ဒေသများ ကို ခက်ခဲစွာဖြတ်ကျော်ခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဆာလောင်မောပန်းစွာဖြင့်

ဘိုကိုတာ (Bogota) အနီးရှိ နယူးကရန်နဒါ၏မြို့တော်ဖြစ်သော ဘိုယာကာ (Boyaca) သို့ရောက်ရှိလာသည်။ ထို့နောက် သူတို့ကစပိန်တပ်မတော်ကို ရဲဝံ့စွာဖြင့် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် စပိန်တပ်မတော် အားအံ့အားသင့်စေ၍ နောက်ဆုံးစပိန်တို့ကိုတိုက်ထုတ်ပြီး နယူးကရန်နဒါကို လွတ်မြောက်နိုင်စေခဲ့သည်။

ဘိုလီဗတ်သည် ယင်း၏မွေးရပ်မြေဖြစ်သောဗင်နီဇွဲလားနှင့် တောင်အမေရိကရှိ တိုင်းပြည်များ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် စစ်ပွဲများစွာတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ သူ၏ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သော တောင်အမေရိကနိုင်ငံများကို စပိန်လက်အောက်ခံမှ လွတ်မြောက်စေရေးမှာ အောင်မြင်ခဲ့ပေသည်။ သူ့အနေနှင့် တောင်အမေရိက နိုင်ငံများကို တိုင်းပြည်တပြည်ထဲအနေနှင့်မစုစည်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း သူ့ကိုတောင် အမေရိကနိုင်ငံများက သူရဲကောင်းအဖြစ် တင်စားခဲ့သည်။ တောင်အမေရိက တိုက်ရှိ ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံမှာ သူ့ကိုဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် အမည်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဉာဏ်ထက်လွန်းသော အတွေးအခေါ်ပညာရှင်

အဲလ်ဘတ်အိုင်းစတိုင်း (Albert Einstein)

သူ ငယ်လေး အဲလ်ဘတ် အိုင်းစတိုင်း (Albert Einstein) သည် ဂျာမနီနိုင်ငံ ရှိကျောင်းတွင် စာသင်ကြားနေစဉ် အမြဲစာတော်သောကျောင်းသားတစ်ယောက်မဟုတ်ချေ။ သူ၏ဆရာများက အိုင်းစတိုင်းသည်မေးခွန်းများကိုဖြေရာ၌ အချိန်များစွာယူပြီးမှဖြေပြီး တစ်ခါတရံ သူတို့မဖြေတတ်သော မေးခွန်းများ မေးတတ်၍ အလွန်စိတ်ညစ်ရသည်။

အဲလ်ဘတ်ကပိုပြီးစာဖတ်လေလေ၊ အကြောင်းအရာများကို နက်နဲစွာပို၍ တွေးလေလေဖြစ်သည်။ သူကပို၍ အတွေးများလေလေမေးခွန်း များကပိုမေး လေလေဖြစ်သည်။ သူ၏အသက် ၁၂ နှစ်ရောက်သည့်အချိန်တွင် စကြာဝဠာ၏ လျှို့ဝှက်နက်နဲချက်များ ကိုဖော်ထုတ်ရမည်ဟုဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

အိုင်းစတိုင်းက စကြာဝဠာထဲတွင်ရှိသည့် မည်သည့်အရာဝတ္ထုမဆိုကြီးသည်၊ ငယ်သည် ဟူ၍မရှိဘဲ မိမိရှိသည့် အတိုင်းအစဉ်အမြဲဘာကြောင့်ရှိနေရသည်ကို ရှင်းပြသောသီအိုရီရှိရမည်ဟု အမြဲစဉ်းစားရသည်။ အာကာသဟင်းလင်းပြင်ထဲ၌ အရာဝတ္ထုတစ်ခုက အခြားအရာဝတ္ထုတစ်ခုကိုမည်သို့ဆွဲငင်နိုင်သနည်း။ ဘာကြောင့်သေး ငယ်သောအပိုင်းအစ (အနုမြူ) ကလေးတွေကတစ်ခုနှင့် တစ်ခု ပေါင်းစပ်ပြီး အခြားပုံသဏ္ဍာန်များကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသနည်း။

ဤကဲ့သို့ပင် စဉ်းစားရင်းစဉ်းစားရင်းနှင့်ပင် နောက်ဆုံးတွင်အခြားသိပ္ပံ ပညာရှင်များ နှစ်ပေါင်းများစွာရှာခဲ့သော အဖြေကိုရရှိသည်ဟုထင်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ ဆွဲငင်အားမည်သို့အလုပ်လုပ်ဆောင်သည်နှင့်အလင်းရောင်သည် လျင်မြန်နှုန်းမည်မျှဖြစ်သွားလာနိုင်သနည်းဟူ၍ပင်။ အိုင်းစတိုင်းက အလင်းရောင်သည်ပင် ဆွဲငင်အား၏ အောက်တွင်ကွေးညွတ်ရသည်ဟူသော မထင်မှတ်စရာအကြောင်း အရာတို့ကိုပင် သက်သေပြနိုင်ခဲ့သည်။

$E = mc^2$ ဟူသောအိုင်းစတိုင်း၏ဖော်မြူလာကိုသင်ကြားဖူးပေလိမ့်မည်။ ဤဖော်မြူလာကို “relativity” ဟုခေါ်သည်။ သို့သော် ရိုးရှင်းစွာအဓိပ္ပါယ်ဖော်ရမည်ဆိုလျှင် သေးငယ်သောဒြပ်စင်အပိုင်းအစများသည် များပြားသောစွမ်းအင်နှင့်ညီမျှသည်ပင်ဖြစ်သည်။

အိုင်းစတိုင်းက အချိန်စကြာဝဠာ၊ ဒြပ်စင်စွမ်းအားနှင့် ဆွဲငင်အားတို့ကို နည်းလမ်းအသစ်ဖြင့် တွေးကြရန်မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ သူ၏အတွေးအခေါ်များသည် စကြာဝဠာ အကြောင်းစူးစမ်းရှာဖွေရာနှင့်အနုမြူစွမ်းအားများ ကိုထိန်းချုပ်ရာတွင် လမ်းညွှန်ချက်များဖြစ်စေခဲ့သည်။ သူ၏တွေးခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သော photoelectric effect ကြောင့် ယခုကုန်ပစ္စည်းတို့ကြည့်ရသော ရုပ်မြင်သံကြားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။

ပထမဦးဆုံးအမျိုးသမီးဆရာဝန်မ

အဲလီဇဘက် ဘလက်ဝဲလ်
(Elizabeth Blackwell)

အဲလီဇဘက် ဘလက်ဝဲလ် (Elizabeth Blackwell) သည် ၁၈၂၁ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၌မွေးဖွားခဲ့သော် လည်းသူမ၏အသက် (၁၁)နှစ်အရွယ်တွင် သူမ၏ မိသားစုနှင့်အတူအမေရိကကိုပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ပါသည်။ သူမသည် အသက် ၂၃ နှစ်အရွယ်တွင် ဆရာဝန်ဖြစ်ချင်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုအချိန် ၌ အမေရိကတွင် အမျိုးသမီးဆရာဝန်မ တစ်ယောက်မျှမရှိသေးပေ။

ဘလက်ဝဲလ် အနေနှင့် ဆေးပညာသင်ယူရန်အတွက် သိပ်မလွယ်ကူချေ။ သူမ လျှောက်လွှာတင်ထားသည့် ဆေးတက္ကသိုလ်အများစုမှာ သူမအား လက်မခံ ပေ။ ဆေးပညာသင်ကြားပြသသည့်အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများ ဆရာဝန်ဖြစ်ရန် မလိုချေဟုယူဆကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဘလက်ဝဲလ်သည် နယူးယောက်၌ရှိသည့် ဂျီနီဗာဆေးတက္ကသိုလ်တွင် တက်ခွင့်ရခဲ့သည်။ ကျောင်း ခန်းထဲတွင် လူပေါင်း ၁၅၀ ရှိသည့်အနက်သူမသည်အခန်းထဲတွင် အမျိုးသမီး တစ်ယောက်ထဲဖြစ်နေသည်။

သူမ၏အတန်းဖော်အမျိုးသားတွေက သူမအားဒုက္ခပေးကြသည်။ သူမကို အမျိုးမျိုး ဝေဖန်ပြောဆိုခြင်းနှင့် တစ်ခါတရံ သူမနှင့်စကားပြောရန်ငြင်းဆိုကြသည်။ ထို့အပြင် အတန်းထဲ၌ လက်တွေ့လုပ်ငန်းများလုပ်ရမည့် အချိန်တွင်သူမအား ပေးမလုပ်ပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ နှစ်နှစ်ကြာပြီးနောက်ပိုင်း ဘလက်ဝဲလ်သည်

သူမ၏ အတန်းထဲတွင်အတော်ဆုံးကျောင်းသူတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ ၁၈၄၉ ခုနှစ်တွင် သူမသည် အမေရိကနိုင်ငံတွင် ပထမဦးဆုံးသောအမျိုးသမီး ဆရာဝန် မဖြစ်လာခဲ့သည်။

ကျောင်းပြီးသည့်နောက် အဲလီဇဘက် ဘလက်ဝဲလ်သည် ဆေးရုံတွင် အလုပ် လိုက်လျှောက်သော်လည်း မည်သည့်ဆေးရုံကမျှ သူမကိုလက်မခံခဲ့ပေ။ ထို့ ကြောင့် ဆင်းရဲသားများနေထိုင်သည့်ဒေသတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆေးရုံတစ်လုံးကို ဖွင့် လိုက်ပြီး ဤဆေးရုံကို နယူးယောက်မိခင်နှင့်ကလေးဆေးရုံ (New York Infirmary for Women and Children) ဟုခေါ်ဆိုသည်။

၁၈၆၁ ခုနှစ်၌ အမေရိကန်ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ဘက်ဝဲလ်၏ဆေးရုံ သည် ဒါဏ်ရာရသည့်စစ်သားများအတွက် ခိုနားရာဖြစ်လာသည်။ သူမသည် စစ်ပွဲအတွက် သူနာပြုများကိုရွေးချယ်ပြီး သင်တန်းပေးသည့်နေ ရာများတွင် လည်း ကူညီခဲ့သည်။

ဘလက်ဝဲလ်သည် အမျိုးသမီးများအတွက် ဆေးကျောင်းဖွင့်နိုင်ဖို့ကြိုးစားအား ထုတ်ခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အခြားအမျိုးသမီးများသည်လည်း အမျိုးသားများနည်းတူ ဆရာဝန်ဖြစ်လာမည့်အခွင့်အရေး ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ၁၈၆၈ ခုနှစ်တွင်အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ သူမသည် ပထမဆုံးအမျိုးသမီးဆေးဘက် ဆိုင်ရာကောလိပ်ကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။

ချင်ပန်ဇီမျောက်နှင့်အတူ နေသောအမျိုးသမီး

ဂျိမ်းဂွတ်ဒေါ့(လ်) (Jane Goodall)

၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် ဂျိမ်းဂွတ်ဒေါ့(လ်) (Jane Goodall) ဟုအမည်ရှိသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုးမိန်းကလေးတစ်ယောက်က မိမိစာအုပ်ထဲတွင် ဖတ်ဖူးသောအာဖရိကတောကြီးများထဲတွင်ရှိသော တိရစ္ဆာန်များနှင့်သွားနေရသည်ဟုစဉ်းစားပြီး စိတ်ကူးယဉ်အိမ်မက်မက်ခဲ့ဖူးသည်။ သူမကြီးထွားလာသည်နှင့်အမျှ သူမ၏စိတ်ကူးယဉ်အိမ်မက်ကို အကောင်အထည်စတင်ဖော်ထုတ်ပါတော့သည်။

၁၉၅၇ ခုနှစ် သူမအသက် ၂၃ နှစ်ရှိသည့်အချိန်တွင် ကျောင်းနေဖက်သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်ကသူ့ကို ကင်ညာနိုင်ငံသို့သွားရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ သူမအာဖရိက၌ရှိနေစဉ်အတွင်း အလွန်နာမည်ကျော်ကြားသော သိပ္ပံပညာရှင်ဒေါက်တာလူးဝစ်လစ်ကီနှင့် တွေ့ဆုံခွင့်ရခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဒေါက်တာလစ်ကီက ချင်ပန်ဇီအကြောင်းကို လေ့လာဆည်းပူးပြီး မျောက်များနှင့်လူသားဆက်နွယ်မှုအချက်အလက်များအား ရှာဖွေနေချိန်ဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာလစ်ကီက ဂွတ်ဒေါ့(လ်)၏ တိရစ္ဆာန်များအပေါ်စိတ်ဝင်စားမှုရှိသည်ကို သဘောကျပြီး သူမကို တန်ဖိုးထားယားရှိ ချင်ပန်ဇီမျောက်များအကြောင်း သွားလေ့လာရန်အား ပေးခဲ့သည်။

တစ်ချို့လူများက ဤကဲ့သို့ဂွတ်ဒေါ့(လ်)က တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအကြား သွားနေခြင်းကို လအနည်းငယ်ခန့် သာကြာမည်ဟုစဉ်းစားကြသည်။ သို့သော်တ

ကယ်တွင်မူ ဂွတ်ဒေါ(လ်) ကတန်ဇာနီးယားတွင် ၁၅ နှစ်ကြာမျှ နေထိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်များအတွင်းချင်ပန်ဇီများသည် သူမနှင့်ရင်းနှီးအကျွမ်းဝင်မှုရှိလာပြီး သူတို့၏အနီး တွင်နေထိုင်ခွင့်ပေးလာကြသည်။

ချင်ပန်ဇီများနှင့်နီးနီးကပ်ကပ်နေရသည့်အတွက် အခြားသူများသတိ မပြုမိသည့် အချက်များကိုလေ့လာတွေ့ရှိလာသည်။ ချင်ပန်ဇီများသည် တုတ်ကလေးများကို သုံး၍ ခြံနှင့်ပုရွက်ဆိတ်များကို တွင်းထဲတွင်ဆွဲထုတ်ကြသည်။ ထို့အတူလူများ ကဲ့သို့ပင် ချင်ပန်ဇီများသည် တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင်အမူအရာ၊ အကျင့်စရိုက် နှင့် သဘာဝများမတူပဲရှိသည်။

ကလေးဘဝ၌ ဂျိမ်းဂွတ်ဒေါ(လ်)က တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်အကြောင်း ရေးထားသော အစာအုပ်များဖတ်၍ကြီးပြင်းလာသည်။ သို့သော်သူမအရွယ်ရောက်သည့် အချိန်တွင် စာအုပ်များစွာကိုကိုယ်တိုင်ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုစာအုပ်များထဲတွင် အာဖရိကတောထဲရှိ ချင်ပန်ဇီများနှင့်နေခဲ့ရသည့်အကြောင်းကိုထည့်သွင်း ရေး သားထားပါသည်။

ပြင်သစ်အမျိုးသမီးသိပ္ပံပညာရှင်

မာရီကျူရီ (Marie Curie)

ပြင်သစ်အမျိုးသမီးသိပ္ပံပညာရှင်မာရီကျူရီ (Marie Curie) သည် ကမ္ဘာ့ဂုဏ်ယူစရာ အကောင်းဆုံးသော ဆုများထဲမှ အကောင်းဆုံးဆုတခုဖြစ်သော နိုဘယ်လ်ဆုကို ပထမဦးဆုံးရရှိသော အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူမသည် နိုဘယ်လ်ဆုကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင်ရရှိသော ပထမဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။

မာရီကျူရီသည် ပိုလန်နိုင်ငံတွင်မွေးဖွားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ ကောင်းသောတက္ကသိုလ်တစ်ခုဖြစ်သော Sorbonne တက္ကသိုလ်၌ပညာသင်ယူခဲ့သည်။ သူမသည် အတော်ဆုံးသော ကျောင်းသားများထဲတွင် တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သူမသည် စာကိုအပတ်တကုပ်ကြိုးစား သောသူတစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ တခါတရံ အလွန်ညဉ့်နက်ပြီးမှ အိပ်ရသည်လည်းရှိသည်။ တစ်ခါတရံ အစား အသောက်တွင်လဲ ပေါင်မုန့်၊ ထောပတ် နံနံနှင့် လက်ဖက်ရည်ကလေးနှင့်သာပြီးတတ်၏။

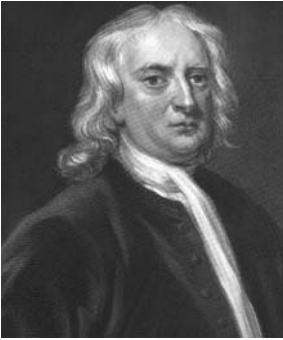
သူမသည် သိပ္ပံနှင့်သင်္ချာဘာသာရပ်ဘွဲ့များကိုရယူပြီးနောက် ဖီရီ ကျူရီ (Pierre Curie) ဟူသောလူနှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားလိုက်သည်။ ဖီရီသည်လည်းပဲ သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့်အတွက် နှစ်ယောက်သား အလုပ်အတူတူလုပ်ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် အခြားသိပ္ပံပညာရှင်တစ်ယောက်ဖြစ်သော ဟင်နရီ ဘက်ဇွဲရယ်လ် (Henri Becquerel) ကပစ္စည်းအမျိုးအစားတစ်မျိုးသည် မိမိတို့

၏ စွမ်းအားများကို ကျည်ဆန်သေးသေးများကဲ့သို့ တစ်ချိန်လုံးပစ်ထုတ်နေသည်ကိုတွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ မာရီကျူးရီက ဤလုပ်ရပ်ကို “ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိ” ဟုခေါ်ဆိုသည်။

ဤရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိအပိုင်းအစကလေးများကို မျက်စိနှင့်မြင်နိုင်ရန် အလွန်သေးငယ်သည်။ သို့သော် ယင်း တို့ကိုတစ်နည်းတစ်ဖုံဖြင့် ခါတ်ပုံရိုက်ယူနိုင်သည်။ မာရီကျူးရီက ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိကိုလေ့လာရင်း ရေဒီယို ခါတ်ကြွသတ္တိရှိသော ဩဇာနှစ်ခုကိုတွေ့ရှိလာသည်။ ယင်းတို့မှာ ပိုလိုနီယံနှင့်ရေဒီယမ်တို့ဖြစ်သည်။

မာရီကျူးရီ၏ ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိရှာဖွေတွေ့ရှိမှုမှာ နည်းလမ်းများစွာ အရေးပါမှုရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိသည် ဆရာဝန်များကို လူနာများ၏ ရောဂါများကိုရှာဖွေထုတ်ဖော်ရန်နှင့်ရောဂါကုသရန်အတွက် အထောက်အကူပြုစေသည်။ နူးကလီးယားခါတ်အားပေးစက်ရုံများလည်း ဤရေဒီယိုခါတ်ကြွနည်းကို သုံးကြသည်။ ဘူမိဗေဒပညာတွင် ရှေးခေတ်ကျောက်တုံးများ၏ အသက်ကိုတွက်ချက်ရန် ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိကို အသုံးပြုကြသည်။

မာရီကျူးရီ၏ ဘဝတစ်လျှောက်လုံးတွင် သိပ္ပံစမ်းသပ်မှုလုပ်ငန်းများဖြင့် အချိန်ကုန်စေခဲ့သည်။ ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိဖြင့်အမြဲအလုပ်လုပ်နေရသဖြင့် သူမနေမကောင်းဖြစ်ပြီး တရောင်ရောင်ဖြစ်ကာ နောက်ဆုံးတွင်ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ သူမဤခါတ်ကြွသတ္တိ၏ အန္တရာယ်ကိုသိသော်လည်း သူမ၏လုပ်ငန်းများမှာ အရေးကြီးပြီးလွယ် ကူစွာရပ်ပစ်ရန်မလွယ်ဟုထင်မိသည်။ ရေဒီယိုခါတ်ကြွသတ္တိနှင့်ပတ်သက်ပြီး မာရီကျူးရီကို နိဘယ်လ်ဆုချီးမြှင့် ခြင်းခံရပြီး ၁၉၁၁ ခုနှစ်တွင် ရေဒီယမ်ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းဖြင့် ထိုခုနှစ်အတွင်း၌ပင် ဒုတိယအကြိမ်ထပ်၍ဆုချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။

ပန်းသီးတစ်လုံး၊ အတွေးအခေါ်တစ်ခု

ဆာအိုင်စကန် နယူတန် (Sir Isaac Newton)

“**သင်**ဘောလုံးကိုလေထဲပစ်တင်လိုက်တဲ့အခါ ဘာကြောင့်အောက်ခြေကိုအမြဲပြန်ကျလာရသလဲဆိုတာသိလား။ ဘာကြောင့်အပေါ်ကို ဆက်မတက်သွားတာလဲ” ဆိုတာကိုတွေ့ဘူးပါသလား။

ဆာအိုင်စကန်နယူတန် (Sir Isaac Newton) ဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်က ဤကဲ့သို့တွေးမိပြီး သူစိတ်ထဲ၌ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် မေးခွန်းကိုအဖြေရအောင်ရှာနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်နေ့နယူတန်က ပန်းသီးပင်တစ်ပင်အောက်တွင်ထိုင်နေစဉ် ပန်းသီးတစ်လုံးသူ့ခေါင်းပေါ်သို့ပြုတ်ကျလာသည်။ သူက “ပန်းသီးတွေဟာ ဘာကြောင့်အောက်ကိုပြုတ်ကျရတာလဲ။ ဘာဖြစ်လို့အပေါ်ကိုတက်မသွားရတာလဲ။ လူတွေ့ရဲ့မျက်စိနဲ့ မမြင်ရတဲ့ စွမ်းအားတစ်ခုခုက ပန်းသီးကိုမြေကြီးပေါ်သို့ဆွဲချနေသလား” စသဖြင့်တွေးနေမိသည်။

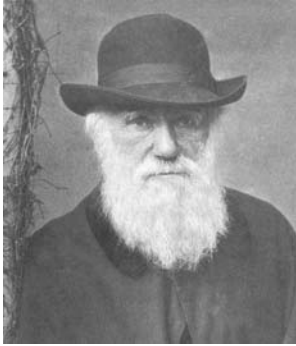
အမှန်မှာ နယူတန်က ဂြိုဟ်များ၏လှုပ်ရှားရွေ့လျားမှုနှင့် **Law of Universal Gravitation** – စကြာဝဠာ ဆွဲငင်အား၏နိယာမတရားကိုလေ့လာကြည့်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤ “သဘာဝနိယာမတရား” သည် အဘယ့်ကြောင့်ကမ္ဘာ၊ လနှင့်ဂြိုဟ်များတစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတိုက်မိပဲ လှည့်လည်နေပုံကိုရှင်းပြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းနိယာမတရားသည် ဘာကြောင့်အရာဝတ္ထုများအောက်ကို ပြုတ်ကျရသနည်း ကိုရှင်းပြထားပါသည်။

နယူတန်၏ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ ပစ္စည်းတိုင်းတွင်ဆွဲငင်အားရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အရာဝတ္ထုပစ္စည်းများအားလုံးက မိမိတို့အနီးတွင်ရှိသော အရာဝတ္ထုများကို ဆွဲငင် ကြသည်။ လေးလံသောပစ္စည်းများမှာ ပေါ့ပါးသောပစ္စည်းများ ထက်ဆွဲငင် အားပိုများသည်။

အဖြူရောင်ကို အရောင်ခုနှစ်မျိုးနဲ့ပေါင်းစပ်ထားသည်ကိုသိပါသလား။ ဤ အရောင်ခုနှစ်ရောင်သည် သက်တန်ရောင်များဖြစ်သည်။ နယူတန်က ဤအချက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ သူကသုံးမြောက်ပုံဖန်တုံးကိုယူ၍ အလင်းရောင်ကို ဖြတ်သန်းစေသည့်အခါ ရောင်ခြည်ခုနှစ်ဖြာသည် သီးခြားစွာဖြာထွက်လာသည် ကို တွေ့ရမည်။ ထို့အတူ အခြားသုံးမြောက်ပုံတစ်ခုကို အရောင်ခုနှစ်မျိုးကို ထပ်၍ ဖြတ်သန်းစေပါက အဖြူရောင်အဖြစ် ပြန်လည်ပြောင်းစည်းသွားသည်။

နယူတန်၏ရှာဖွေချက်များကြောင့် နယူတန်ကရောင်ပြန်ဟပ်ပထမဆုံး တယ်လီစကုပ်ကို တီထွင်ခဲ့သည်။ ယင်းတယ်လီစကုပ်တွင် မှန်များကိုအလင်းရောင်များစုစည်း၍ တယ်လီစကုပ်၏လုပ်နိုင်စွမ်းကိုမြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တယ်လီစကုပ်လူသူတချို့က ထိုဒီဇိုင်းကို ဆက်လက်သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။

အိုင်စက်နယူတန်သည် အကျော်ကြားဆုံးသိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယင်းသည် ၁၇၂၇ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်၍ သူ၏အလောင်းကိုအင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ လန်ဒန်မြို့ရှိ **West Minster Abbey** တွင်မြှုပ်နှံခဲ့သည်။ အိုင်စက်နယူတန်သည် ဤနည်းဖြင့် ဂုဏ်ပြုခံရသည့်ပထမဦးဆုံးသိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်သည်။

ပြောင်းလဲခြင်း၏ နိယာမတရား

ချားလ်စ်ဒါဝင် (Charles Darwin)

လူမျိုးတိုင်းတွင် ကမ္ဘာကြီးမည်ကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ်လာ သည်ကိုပြောပြသောပုံပြင်များကို ကိုယ်စီရှိကြ၏။ ရိုးရာဓလေ့ နှင့်ဘာသာရေးအများစုက ဖန်ဆင်းရှင်များ ရှိခဲ့သည်ဟုဆို၏။ သို့သော် သိပ္ပံပညာရှင်များက မည်သို့ပြောကြသနည်း။ ချားလ်စ်ဒါဝင် (Charles Darwin) အမည်ရှိ သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးက လူနှင့်အခြားသောသက်ရှိ သတ္တဝါများပေါ်ပေါက်လာပုံအပေါ် တမူထူးခြားသောအတွေးအခေါ်ရှိခဲ့သည်။

၁၈၃၁ ခုနှစ် ဒါဝင်အသက် ၂၂ နှစ်အရွယ်တွင် သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာအချက်အလက်များကို လေ့လာရန်အတွက် “ဘီဂဲလ် - Beagle” အမည်ရှိသင်္ဘောနှင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ သူသည် တောင်အမေရိက ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်နှင့် ကာလာပါကို (Galapagos) ကျွန်းအပါအဝင် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာရှိကျွန်းများတွင် ရွက်လွှင့်ထွက်ခဲ့သည်။

ခရီးတစ်လျှောက်လုံးတွင် ဒါဝင်ကသက်ရှိသက်မဲ့တိရစ္ဆာန်နှင့် အပင်မျိုးနွယ်စုများအကြောင်း လေ့လာခဲ့သည်။ ထို့အတူ တိရစ္ဆာန်နှင့်အပင်များ၏ ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းများအကြောင်းကိုလည်း လေ့လာခဲ့သည်။ ကျောက် ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းများကို လေ့လာကြည့်ရင်း ဒါဝင်ကရှေးခေတ်တွင်ရှိခဲ့သောအပင်နှင့် တိရစ္ဆာန်များမှ သူ့ခေတ်တွင် ရှိသောတိရစ္ဆာန်များနှင့်မတူသည်ကိုလေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဒါဝင်

က ဘာကြောင့်မျိုးနွယ်စုဟောင်းများ ပျောက်ကွယ်သွားပြီးမျိုးစုသစ်တွေပေါ်လာ ရသနည်းဟုစဉ်းစာမိ၏။

ဒါဝင်ကထပ်ခါတလဲလဲစဉ်းစားပြီး အောက်ပါကဲ့သို့ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့ပါသည်။ သက်ရှိများသည် မိမိတို့၏ အစားအစာနှင့်ခိုနားရာနေရာကိုရှာရမည်ဖြစ်သဖြင့် ဤကဲ့သို့ရှာနိုင်သောသူများသာလျှင် အသက်ရှင်နိုင် မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပို၍အင်အားကြီးသော သို့မဟုတ် ပို၍လျင်မြန်မှုများက အသက်ရှင်နေထိုင်မှု၏ အဓိကအရေးကြီးသော သော့ချက်များဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ယင်း၏စွမ်းအင် များမှ အခြားတိရစ္ဆာန်များဆီရောက်ရှိပြီး ထူးခြား ခြားနားသောအရေးပါသည့် အရာများစုစည်းကာ အချိန်ကြာလာသည့်အခါ မျိုးစုတစ်ခုလုံး ပြောင်းလဲလာ ခြင်းဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ ဒါဝင်၏ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသော “ပြောင်းလဲခြင်းနိယာမတရား ပင်” ဖြစ်သည်။ သူကအချိန်ကြာ လာသည်နှင့်အမျှ မတူညီသောပတ်ဝန်းကျင် တွင် နေထိုင်သော ထူးခြားသည့်မျိုးစုများမှာကွဲပြားခြားနားသော မျိုးစုနှစ်စုအဖြစ် သို့ ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်သည်ဟုယုံကြည်၏။

ဒါဝင်က ယင်း၏သီအိုရီများကို “On the origin of species – မျိုးစုများ၏ အ ရင်းခံ” နှင့် “The Descent of Man – လူသားများဆင်းသက်လာပုံ” ဟူသော စာအုပ်များတွင်ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ သူက လူသားအပါအဝင်အရာအား လုံးသည် ယခင်ရှိနှင့်ပြီးသား သက်ရှိမျိုးနွယ်စုများမှ ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်သည် ဟုဆို၏။ လူအများစုက ဒါဝင်၏သီအိုရီကိုလက်မခံကြချေ။ သို့သော် ဤသီ အိုရီမှာ ကျန်ပြန်စွာလက်ခံနိုင်သော သိပ္ပံပညာသီအိုရီအဖြစ်ရှိနေဆဲပင်။

အာကာသအကြောင်းလေ့လာဆည်းပူးခဲ့သူ

ဂယ်လီလေအို ဂယ်လီလေ (Galileo Galilei)

ဂယ်လီလေအို ဂယ်လီလေ (Galileo Galilei) သည် ၁၅၆၄ ခုနှစ် အီတလီ နိုင်ငံ၊ ပီစာမြို့တွင်ဖွားမြင်သည်။ ငယ်ရွယ်သည့်အချိန်တွင် ဂယ်လီလေအိုသည် သင်္ချာဘာသာနှင့် နက္ခတ္တဗေဒတို့တွင် အထူးစိတ်ဝင်စားမှုရှိသည်။ သူသည် လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုများနှင့်အတွေးအခေါ်သစ်များကိုအမြဲတွေးခေါ်တတ်သည်။

တစ်ခါက ဂယ်လီလေအိုသည် ပီစာမျှော်စင်ပေါ်တက်၍ အလေးချိန်အမျိုးမျိုး ရှိသော အရာဝတ္ထုများကို မျှော်စင်ပေါ်မှအောက်သို့ပစ်ချကြည့်ဖူးသည်။ သူ သက်သေပြချင်သည့်အရာမှာ အရာဝတ္ထုများသည်လေးသည်ဖြစ်စေ၊ ပေါ့သည် ဖြစ်စေ အရှိန်နှုန်းတူညီစွာဖြင့် အောက်သို့ကျလာသည်ကိုပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဂယ်လီလေအိုအယူအဆတစ်ချို့မှာ အခြားသောသိပ္ပံပညာရှင်များကို ဒေါသ ထွက်စေသောကြောင့် နောက်ဆုံးတွင် ပီစာမြို့ကိုစွန့်ခွာကာ ဖဒေါ (Padua) သို့ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။

ဂယ်လီလေအိုသည် ဖဒေါတက္ကသိုလ်တွင် သင်္ချာဘာသာကိုနှစ်ပေါင်းများစွာ သင်ကြားခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၆၀၉ ခုနှစ်တွင် သူ၏အသက်ဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းမှာ ဦးတည်မှုပြောင်းလဲသွားသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဒတ်(ချ်)တို့ ထုတ်လုပ်သောအဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းအကြောင်းကို ဂယ်လီလေအိုကြားရသည်။ ဂယ်လီလေအိုက ဤကဲ့သို့အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းအား မည်သို့အလုပ်လုပ် မည်

ကို သိချင်သဖြင့်မျက်မှန်ဆိုင်မှ မှန်ဘီလူးခွက်ကို ဝယ်ကြည့်ပြီး သူကိုယ်တိုင် တယ်လီစကုတ်တစ်လုံးလုပ်ကြည့်သည်။ ဂယ်လီလေအိုဇီ အဝေးကြည့်မှန် ပြောင်းက ပို၍ကောင်းပြီး အရာဝတ္ထုပစ္စည်းကို ရိုးရိုးမျက်စိနှင့်ကြည့်သည် ထက်အဆ ၂၀ ကျော်တွေ့ရသည်။

ဂယ်လီလေအိုဇီက သူ၏အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းဖြင့် ညအချိန်တွင်ကောင်းကင်ပြင် ကိုကြည့်ရှုလေ့လာသည်။ ၁၆၀၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် သူ၏တယ်လီစကုတ် အကူအညီဖြင့် လ၏မျက်နှာပြင်မှာ ကြမ်းတမ်းပြီး မညီမညာဖြစ်သည်ကို ဂယ်လီလေအိုဇီလေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ နောက်တစ်လအကြာတွင် အရံဂြိုဟ်လေး ခုက ဂျူပီတာကိုလည့်လည်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ စနေဂြိုဟ်ကို လေ့လာကြည့် သည့်အခါသူ၏ဘေးတွင် ထူးခြားသော ကွင်းကလေးများပတ်နေသည်ကို တွေ့ ရမည်။ နောက်တွင် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးများက စနေဂြိုဟ်ပတ်လည်တွင် ကြီးမား သောကွင်းများဖြင့်ဝန်းရံထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းသုံးခြင်းဖြင့် ဂယ်လီလေအိုဇီက လူအများ၏ ကောင်းကင် ကိုကြည့်ပုံကိုပြောင်းလဲစေသည်။ ထို့အတူယခုခေတ်သိပ္ပံပညာတွင် ရူပဗေဒ သင်ကြားရာ၌ သူ၏အတွေးအခေါ်အပေါ်တွင် အခြေခံလျက်ရှိသည်။ အထူး သဖြင့် အရာအားလုံးကြီးသည်ဖြစ်စေ၊ ငယ်သည်ဖြစ်စေ ရွှေ့လျားနေခြင်း အတွေး အခေါ်နှင့်မိမိတို့၏ သိပ္ပံနည်းကျအတွေးအခေါ်များကို လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်ရာ တွင် အကူအညီဖြစ်စေ ကြောင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။

ရောဂါပိုးကိုအောင်နိုင်သောသူ

လူဝစ် ဖတ်စထရယ် (Louis Pasteur)

၁၈၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း ခွေးရူးအကိုက်ခံရသောသူအတွက် ဆေးမရှိပဲ သေဆုံးရမည်မူချဖြစ်သည်။ ၁၈၅၅ ခုနှစ်တွင် လူကလေးဂျိုးဇက်မီးစထပ် ကိုခွေးရူးအကိုက်ခံရသည်။ သူ့အမေက သားအတွက်များစွာ စိုးရိမ်ပူပန်နေသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏သားကို ကုသနိုင်မည်ဟု ထင်ရသောသူထံသို့သားကို ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။

လူဝစ် ဖတ်စထရယ် (Louis Pasteur) က ခွေးရူးရောဂါသည် မျက်စိသာ မက အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်၍ မမြင်နိုင်သော ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လသည်ဟုသိရှိသည်။ သူကတိရစ္ဆာန်များထဲတွင်ရှိသော ခွေးရူးရောဂါကုသနည်းကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် လူသားနှင့်မူတစ်ခါမှ မစမ်းသပ်ကုသဖူးခဲ့ချေ။ နောက်ဆုံးထိုဆေးနှင့်ပင်ကုသပြီး ဂျိုးဇက်မှာခွေးရူးရောဂါမှ ပျောက်ကင်းသောပထမဦးဆုံးလူသား ဖြစ်သည်။

ဖတ်စထရယ်က မိမိ၏အသက်တာတစ်ခုလုံးကို စက်မှု၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆေးဝါးပြဿနာများရှာဖွေရှင်းလင်းခြင်းဖြင့် ကုန်လွန်စေခဲ့သည်။ သူကနွားနို့ကဲ့သို့ အရည်များကို မိနစ်အနည်းငယ်အပူပေးထားလျှင် အချိန်ကြာကြာမှပျက်စီးတက်သည်။ နွားနို့များကိုဤကဲ့သို့မကျိုထားလျှင် ဘက်တီးရီးယားတို့က ယင်းတို့ကို

ပျက်စီး စေနိုင်သည်။ သို့သော်ယင်းတို့ကို အပူပေး၍သတ်ပစ်လျှင်ရောဂါပိုးများ သေသွားနိုင်သည်ဟုသိရှိထားသည်။

ဖတ်စထရယ်က ရောဂါများသည် မိမိခန္ဓာကိုယ်အပြင်ဘက်မှဝင်ရောက်လာ သော ရောဂါပိုးများဖြစ်သည်။ ၁၈၇၇ ခုနှစ် တွင်ထောင့်သန်းနာရောဂါ၊ ရင်ပတ် ကို ထိခိုက်စေပြီးနွားနှင့် သိုးတို့ကိုသေစေနိုင်သည့်ရောဂါပိုးကို ကုသမည့်ဆေးကို ကြိုးစားရှာဖွေသည်။ ဖတ်စထရယ်က ရောဂါကာကွယ်ဆေးကို အောင်မြင်စွာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ရောဂါကာကွယ်ဆေးဆိုသည်မှာ လူနာကိုယ်ခံအားဖြင့် တိုက်ခိုက်နိုင်မည့် ဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါပိုးကို ခန္ဓာကိုယ်ထဲသို့ ထိုးထည့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် လူနာ၏ခန္ဓာကိုယ်မှ တကယ့်ရောဂါဖြစ်လာလျှင် ခန္ဓာ ကိုယ်မှ မည်ကဲ့သို့ခုခံကာကွယ်ရမည်ကို သိလာမည်ဖြစ်သည်။

မိုးကောင်းကင်ကိုလေ့လာသူ

နီကိုးလပ် ခိုဖာနိုခပ်(စ်) (Nicolaus Copernicus)

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ရာပေါင်းများစွာက ကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်သည် တည်နေရာတွင် ရှိမြဲရှိနေပြီး နေလုံးကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်ကို လှည့်ပတ်နေသည်ဟု လူအများစုက ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ထိုနောက်ပိုင်း နီကိုးလပ် ခိုဖာနိုခပ်(စ်) (Nicolaus Copernicus) အမည်ရှိအမျိုးသားတစ်ဦးက နေလုံးသည်တည်နေရာတွင်ရှိနေပြီး ကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်က နေကို လှည့်ပတ်နေသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ သူပြောဆိုခဲ့သည်မှာ အများအားဖြင့် မှန်ကန်သည်။

ခိုဖာနိုခပ်(စ်)သည် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့ ၁၄၇၃ ခုနှစ်၌ ပိုလန်နိုင်ငံတွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ သူ၏ဖခင်သည် သူ မွေးလာပြီးနှစ်အနည်းငယ်တွင် သေဆုံးခဲ့သွားခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း ချမ်းသာကြွယ်ဝသောသူဦးလေးက သူ့ကို မွေးစားပြုစုပျိုး ထောင်လာခဲ့သည်။ သူ၏ဦးလေးသည် ခိုဖာနိုခပ်(စ်)ကို ခရောခေါ် တက္ကသိုလ် (University of Krakow) သို့သင်္ချာပညာသင်ယူရန် ပညာတော်သင်လွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုတက္ကသိုလ်တွင် ကြယ်များနှင့်ဂြိုဟ်တု များအကြောင်းကိုလည်း လေ့လာဆည်းပူးခဲ့ရသည်။

ကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်သည် အာကာသ၏အလယ်ဗဟို၌တည်ရှိနေပြီး အခြားဂြိုဟ်များနှင့် ကြယ်များကဝိုင်းရံထားသည်ကို ခိုဖာနိုခပ်(စ်)ကမယုံကြည်ပေ။ သူသည် မိုးကောင်းကင်အကြောင်းကို နှစ်များစွာသင်ယူခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် နေလုံးသည်

အာကာသဗဟိုတွင် တည်နေပြီးကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်နှင့် အခြားဂြိုဟ်များက နေလုံးအား လှည့်ပတ်နေသည်ဟု အတည်ပြုပြောဆိုလိုက်သည်။

ခိုဖာနိုခပ်(စ်) ပြောဆိုခဲ့သောနည်းလမ်းအချို့မှာမမှန်ကန်ပေ။ ယခု ကျွန်ုပ်တို့ သိရှိရသည်မှာ ဂြိုဟ်များ၊ ကြယ်များနှင့်နေလုံးတို့သည် အဆက်မပြတ်လှည့်ပတ်ရွေ့လျားနေသည်။ ထို့အတူ နေသည် အာကာသအလယ်ဗဟိုတွင် မတည်ရှိသော်လည်း နေအဖွဲ့အစည်း (Solar system) ရှိနေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ခိုဖာနိုခပ်(စ်) ပြောဆိုထားသည့်နည်းလမ်းတချို့မှာ မှန်ကန်နေသည်။ ကမ္ဘာ့ဂြိုဟ်သည် နေကိုလှည့်ပတ်နေသည်မှာ မှန်ကန်သည်။

ခိုဖာနိုခပ်(စ်)သည် သူ၏အတွေးအခေါ်ထင်မြင်ချက်များကို စာအုပ်အမည် “On the Revolutions of the Celestial Spheres” ဟုခေါ်သောစာအုပ်တွင်တင်ပြထားသည်။ ရှိမန်ကက်သလိပ်ဘုရားကျောင်းက ဤစာ ကိုကန့်ကွက်သောကြောင့် ၎င်းကို ၁၃ နှစ်ကြာ ပုံနှိပ်ရိုက်ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ခိုဖာနိုခပ်(စ်)သည် ဤစာအုပ် ၏ပထမဦးဆုံးပုံနှိပ်ကို မေလ ၂၄ ရက် ၁၅၄၃ ခုနှစ်၌ သူသေလုမျောပါးဖြစ်နေခဲ့စဉ် ရရှိခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။
